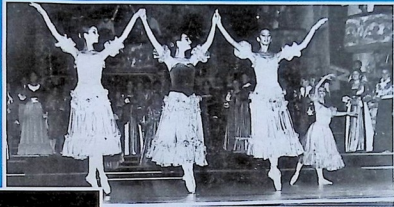

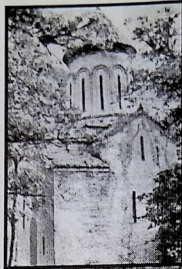
ნაბეჭული

საქართველო
ბიზნისი

140
2001

სულ სხვანაირი ელისო ◆ სიბრკნე სიკეთისა
◆ ია და კვაზარები ◆ მე და ჩემი უფლებები ◆
ტუსტი თინეიჯერებისთვის ◆ კამიკაპე „ღვთიურ
ქარს“ ნიშნავს ◆ სიცილის გაკვეთილი.

ყ ი ნ ს კ ი ს ი

რეზო ავაგუშკელი

ისევ მოაწყდა
სულს ბრდღვიალა
მინდვრები ქართლის!..
ცაზე ღრუბელი მოღალანე
ღველფივით იწვის...
ღიდი ხნის დუმისს

ღღეს მჭვირვალი ბროლივით
გავთლი,

რომ კიდევ ერთხელ
მოკრძალებით ვემთვიო ყინწვის...
მომავალს დათვლილს
ბედი მიტომ არაფრად არ თვლის
რომ სიყვარული
ღაბქერივით გუზზე გადადის,
როგორც გადადის ერთმანეთში
ბაღები ქართლის
და უნაზესი ფერი მკათათვის!..
შემომანათეს კრამიტებმა
გამომწვარ ფერით -
- გუმბათს მტრედით შერჩენია
წყნარი გაღობა...
ღურჯი კედელი
გახუნებულ ფრესკებდ მღერის
თამარ-ღედოფლის სინატიფეს,
კდემას, ქაღობას!..
კურთხეულ იყოს
ფუნჯი იგი და საჭრეთელი
ვინც განათებულ დიადემად
ხატა კედელი!
... დამდგარა მუხლზე
საქართველოს ჭირთა მჭკრეტელი
ხელაპყრობილი ღიანდი
ზაზა ფანასკერტელის...
ღრო არ არსებობს,
არ არსებობს,
მაგრამ სამანი
სიკვიღ-სიცოცხლის
ოღითგანვე გვახლავს სამოსად...
ო, ჭეშმარიტად,
ჭეშმარიტად მოგა მავანი
და კიდევ ახალს
გადაფურცლავს ვეფხისტყაოსანს...
ფაჩუნობს ბინდი,
ჩუმად კრთება ტყე ნანვიმარი,
ღაშრა უამურ მოგონებათ
მრუმე თარეში...
არარაობდ მიმაჩნია
ყველა წვრიღმანი
და მთელს სხეულში
სიმშვიღეა უნეტარესი!..
მზე კი რიკოთით მიბრძანდება
მენამულ შანღლით,
შეფაკულღ ნათღით
ღასალიერს ღრუბელი იწვის...
ჩამუქებული ღამის ბინღით
იღინებს ქართღი
და ანგეღოსის ცისფერ კაბას
ვუკოცნი ყინწვისს!..

ნაკადული

საყვანვილო ჟურნალი
2001 წ. №7
ბამოდის 1926 წლიდან
ნომრის შინაარსი

21974

„ნაკადულის“ საინფორმაციო სააგენტო „ფაქტი“ -----	2
ტურანდოტი ფიგარო, ჰერცოგი და სხვები -----	3
მსოფლიო კიდით კიდემდე -----	5
სულ სხვანაირი ელისო (დასამახსოვრებელი სახელები) -----	6
მე და ჩემი უფლებები -----	8
სამასმერეთე არაგველი (მოთხრობა) ვლ. ბერიაშვილი -----	10
ია და კვანარები (ერთი თქვენგანი) -----	12
ესპერანტოს ბორჯომშიც სწავლობენ -----	13
ოდოშხერი -----	16
სიბრძნე სიკეთისა. თამაზ ბიბლიური -----	18
ვიქტორინა „ჭკუის კოლოფებისათვის“ -----	21
სიმფონიური ორკესტრის საკრავები (მშვენიერების სამყაროში) -----	22
???	25
ათონის ივერიონი (სახელმძღვანელო +) -----	26
ოფოფი (ბუნების კარი) -----	28
რატომ ვამბოზთ ასე. სიტყვის კონა -----	29
კამიკაძე „ღვთიურ ქარს“ ნიშნავს (კითხვა - თქვენი, პასუხი - ჩვენი) -----	30
სიცილის გაკვეთილი -----	32

ზუიქინათ, საქართველო
თბილისი

გამოიწერათ,
იკითხეთ
თქვენი
ჟურნალი

ნაკადული

რედაქტორი მანანა ბელაშვილი

მისამართი: 380008, თბილისი ქოსტავას ძ. 14

ტელეფონები: 93-31-81 93-18-84.

ინდექსი: 76157.

ფასი სახელშეკრულებო

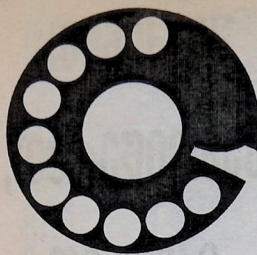
რეპისტირირებულია მთავრის რაიონის სასამართლოში

საბავთველო-
ბავთველო
ბავთველო

ფაქტი

„ნაკადულის“ საინფორმაციო სააგენტო

„საინფორმაციო სააგენტო“ თბილისში

ამერიკელი ქართველი, გივი ზალდასტანიშვილის მედიდლობით და ქართველი ინვესტორის მამუკა ხაზარაძის მონაწილეობით დაფუძნებულმა „ამერიკულმა აკადემიამ“ მოსწავლეთა პირველი ნაკადი - მეცხრეკლასელები მიიღო. ახალი სასწავლებელი მსოფლიოში ცნობილი ფილიპს ემბერტის აკადემიის ტიპის სკოლაა, რომელიც 14-18 წლამდე ასაკის მიზარდებს საბაზისო ცოდნას მისცემს.

..... ჩვენ ვეროპაში უშედეგო ვართ ვართ, თან ვფელაზე ჭკვიანი და ეს უნდა გამოვიყენოთ XXI საუკუნეში. ჩემი სურვილია, ეს განწყობა გადაეცემა ახალგაზრდებს. მოსწავლეებს ყოველდღე ექნებათ ქართულის გაკვეთილი, მაგრამ სართაშორისო ასპარეზზე გასასვლელად საჭიროა სწავლა ინგლისურ ენაზე წარმართოს. ყველა მასწავლებელი ქართველი იქნება. ხუთი მათგანი უკვე მოვამზადეთ. სუთი კიდევ წელს მოემზადება - განაცხად „ამერიკული აკადემიის“ სახელით გასწავლა ბატონმა გივი ზალდასტანიშვილმა.

მსოფლიოს პირველი

საბერძნეთში გაპართულ სხვადასხვა ასაკის მოზარდებით მსოფლიო პირველობაზე თბილისის 162-ე სპეციალიზებული საშუალო სკოლის XI კლასის მოსწავლემ მერაბ გაგუჩაშვილმა 20 წლამდე ასაკის ჯგუფში

მსოფლიოს ვიცე-ჩემპიონობა მოიპოვა და დიღოსტატის ნორმაც შეასრულა.

მშვენიერადი ბავშვები

კოჯრის მზრუნველობა მოკლებულ ბავშვთა სახლის შეუქმნა - „გაერთიანებული ქართული ბაჩის“ მუშაებმა პატარებს საჩუქრად ჩაუტანეს ფერადი ტელევიზორები, სათამაშო და პერსონალური კომპიუტერები, ვიდეოკამერა, ლიტერატურა და ტანსაცმელი. გარდა ამისა, შეუქმნა გადაწყვიტეს თავის თავზე აიღონ რამდენიმე აქაური მიზარდისათვის პროფესიული განათლების მიცემა, ერთ-ერთი მასწავლებლის პროგრამისტად მომზადება, რათა მან შეძლოს ბავშვების ადგილზევე სწავლება. და კიდევ - „გაერთიანებული ქართული ბაჩი“ კოჯრის ბავშვთა სახლს კომუნალური გადასახადების გასტუმრებაშიც დაეხმარება.

სახელმძღვანელოები ბავშვებისთვის

საქართველოს 32 სკოლაში (თბილისის, გელაენის, საგურამოს და სხვ.) დაიწყო სახელმძღვანელოების გაქირავების სისტემის მართვა. განათლების სამინისტრომ უკვე შეიძინა სპეციალური შეკვეთით დამზადებული 130 ათასი დოლარის ღირებულების 35 დასახელების გამძლე სახელმძღვანელოები და ისინი სკოლებს სასუქრად გადასცა. გაქირავების სისტემის მთავარი პრინციპია ასეთია - მოსწავლე ერთი წლის ვადით ქირაობს სკოლის კურორდ სახელმძღვანელოებს.

წელს და იხდის ქირის ფულს. ამჟამად იცლება ქირის ადების ორი სქემა: ყოველწლიურად ღირებულების 25 პროცენტის გადახდა და გაქირავების ფასის კლებადი პრინციპი (35, 30, 20 - და 15 პროცენტ). გაქირავების უფრად შემოსული თანხა სკოლების სუფთად საბანკო ანგარიშზე ჩაირიცხება, ხოლო ოთხი წლის მანძილზე შემოსული თანხით მათ ცილის გაგრძელების, ანუ სახელმძღვანელოების ახალი წყების შექმნა შეეძლება.

ექსპერიმენტის შედეგების გაანალიზების შემდეგ სისტემა დაიხვეწება და საბოლოოდ ჩამოყალიბებული სახით ამოქმედდება ყველა სკოლაში, რაც მოსწავლეთა მშობლებს საგრძობ შელავათს მისცემს.

თბილისში მარცხი

14 წლის მოძღვრალმა მარცხი თხელიძემ, რომელიც მიწვეული იყო პოლიციის ტრადიციულ „მსოფლიო ოლიმპიადზე“ ხელოვნების დარგში, „გრანპრი“ მოიპოვა და ორი ოქროს მიწვიდა, ერთი ვერცხლის მედილითაც დაჯილდოვდა. გარდა ამისა, მარცხი პოლიციის ოლიმპიადის ჩემპიონად გამოაცხადეს. ოლიმპიადის ფურის თავმჯდომარე მსოფლიოში ცნობილი კინორეჟისორი სტივენ სპალბერგი იყო.

დახმარება „ბავშვის სოფელს“

„SOS - ბავშვთა სოფელს“, სადაც მშობელთა მზრუნველობის მოკლებული 84 პატარა ბინადარია, ფსიქოლოგი „შემოდგომის თბილისის“ მონაწილე - შვეიცარიის არმიის ლითონის სატრავის სასულე ორეგისტრი და ანსაბლი „რუსოვი“ ეწვევნენ. ორივე ამ მუსიკალურმა კოლექტივმა ერთობლივად საქველმოქმედო კონცერტიდან შემოსულ თანხა „ბავშვთა სოფელს“ შესწავლა. საქართველოში სტუმრად ჩამოსულმა მუსიკოსებმა შეიძინეს ოთხი თანხის სატრავები ბარათით თავად გადაცეს „SOS - ბავშვთა სოფელს“.

ტურანდოტი, ფიგარო, ჰერცოგი და სხვები

ბავშვების ძაღვებით საოპერო და-
დგმის განხორციელების და საერთოდ,
ბავშვთა ოპერისა და ბალეტის სახე-

გოცის ზღაპრის მიხე-
დვით შექმნილი საოპერო
სიუჟეტით, ჭირვეული
და კაპარჩხანა პრინცესა
ტურანდოტი საქმროს
ცნობილი ოპერების პე-
რსონაჟებიდან ირჩევს.
და დინყო „საქმრობის“
შერჩევა, მიეღ აჭარამი
ექვბდუნ მეფისტოფელს,
ჯერონიმოს, მინდიას, შერ-
ცოვს, ფიგაროს, ტო-
რეადორს, თანდარუსს...

ლმნიფო თეატრის შექმნის
იდეა მამინ გაჩნდა, როდე-
საც აჭარის უმაღლესი სა-
ბჭოს თავმჯდომარემ ბატო-
ნმა ასლან აბაშიძემ ბათუ-
მის საბავშვო სტუდია „ჩა-
ნგის“ კლასიკური მუსიკის
კონცერტზე პატარა მომღერ-
ლებს მოუსმინა. იდგის ხო-
რცემესხის წინ არაფერი გადალო-
ბებია.

ჩამოყალიბდა შემოქმედებით
ჯგუფი, რომელსაც სექტაკლის და-
დგმაზე უნდა ემუშავა: ბავშვთა ოპე-
რის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვა-
ნელს თენგიზ შამიძეს მუსიკალური
ხელმძღვანელობა დაევალა, და-
დგმულ რეჟისორად გიზო ჟორდანი-
ა შვირია; მთავარი ქორმისტერი
და ვოკალის უფროსი პედაგოგი მან-
ანა ჩაუშვა გახლდათ, სცენარის
ავტორი — თეატრის ხმის მთავარი
რეჟისორი გიორგი ჩაუა; მხატვრები
— იური ვაგეშვიძე და ვახტანგ ზესე-
ლია, კოსტიუმების მხატვარ-მოდელი-
ორი გალაკტიონ გოგიბერიძე, ბა-
ლეტმამისტრები — რუსუდანი და ვასო
აბაშიძეები, ქორმამისტერი — მიმოზა
კილაძე, გაორკესტრებისა და არანჟი-
რების ხელმძღვანელი მინდია სითა-
რიშვილი. ჯგუფი მაქსიმალური ხე-
ლშეწყობისა და ყოველმხრივი უზრუნ-
ველყოფის პირობებში შეუდგა მუ-
შაობას.

იტალიელი დრამატურგის კარლო

თონ ტურანდოტიც სა-
სურველი იმოვეს და
შეიქმნა ნამდვილი თე-
ატრალურ-საოპერო
დასი. სუთიდან ჩვი-
დმეტ წლამდე ასაკის
ორასზე მეტი შემსრუ-
ლებლით, რომელთაგან
29 სოლისტია.

დინყო ინტენსი-
ური მუშაობა მრავალჯანრობრივ სპე-
ქტაკლზე, რომელშიც პარმონიულად
უნდა ყოფილიყო შერწყმული საოპერო
მუსიკა, მიუნხილი, რომანსები, ოპე-
რეტა, ბალეტი. ეს ვარაუდები ერთგვარად
ართულდება საქმეს, თითოეული

ფანრი ისე უნდა ჩანერილიყო საერთო
ქარგაში, რომ მისი ორგანული ნა-
წილი შეედგინა და ჩანაფიქრის არსი
არ დაემახინჯებინა. ამიტომაც იყო
ასე დატვირთული ყოველი რეპერტი-
ცია, ამიტომაც იხვეწებოდა ყოველი
მცირე ნიუანსიც კი, ამიტომაც ესწრე-
ბოდა ასე ხშირად „ტურანდოტის“ რე-
პეტიციებს თავად იდგის ავტორი, ბა-
ტონ ასლან აბაშიძე. იმ დიდ საზრუ-
ნავს, ყოველი ჩვეულებრივი საოპერო
სპექტაკლის მომზადებას რომ ახლავს
ხომე თან, ემატებოდა ფიქრი ბა-
ვშვების ხმაზე, ყელზე, ფსიქიკაზე. გა-
სსაკუთრებით ბიჭების მიმართ უნდა
ყოფილიყვნენ გულისყურიანად, მათ
ხომ ასაკის მატებასთან ერთად ხმაც
ეცვლებათ, ე. წ. მუტაციის პერიოდს
ენებთან და ამ დროს ზედმეტმა და-
ტვირთვამ შეიძლება უარყოფითად
იმოქმედოს ხმის სიმბუნზე. მაგრამ სპე-

ციალისტი ვოკალისტებისა და
მედისკოსების წყალობით თი-
თოეული ბავშვი მუდმივ კო-
ნსტროლის ქვეშ იმყოფებოდა.
პარალელურად იქმნებოდა და
იკერებოდა კოსტიუმები, ფე-
სასაცმელი (სულ 310 კოსტი-
უმი შეკერილა), იქმნებოდა
დეკორაციები.

ბოლოს, სპექტაკლი შეიკრა და ესპერიმენტულმა საკონცერტო-საოპერო წარმოდგენამ დასრულებული სახე მიიღო, მერე პრემიერის დღევ დადგა. დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ უფროსები უფრო მეტად დელაიდნენ, ვიდრე ბავშვები. არც ერთ მათგანს არაფერი შეშლია, არც ხმა ათრთოლებია ვინმეს, არც „იყვილიყო“ ამოხდენია რომელიმეს, არც არაბუნებრივი მოძრაობით თუ ყალბი ინტონაციით გაულრწიანებით პატარა შემსრულებლებს დარბაზში მსხდომნი.

სპექტაკლს ლასპანიოლას სიმღერით 10 წლის თამარ მალაყაძე ხსნის, მერე კი მოდის ერთ მილიან სიუჟეტად აკინძული პოპულარული არიები მოცარტის, ვერდის, ჩაიკოვსკის, ფალაშვილის, თაქთაქიშვილის ოპერებიდან, რომლებსაც შიგადაშოგ საბალეტო ფრაგმენტები თუ რომანსები ენაცვლება. და ყოველივე ეს უჩვეულო სპექტაკლის სახით წარმოგვიდგება, რომელიც არც ხერხა, არც ბალეტი, არც საესტრადო სპორენება, არამედ ერთგვარი საკონცერტო კრებული — მშვენიერი საკონცერტო კრებული.

ბათუმელთა მიერ წარმოდგენილ „ტურანდოტში“ 29 სოლისტია და ყველა მათგანი ასე ვთქვათ, „ცოცხლად“, ფონოგრამის გარეშე მღერის და ამიტომაც უზრუნიათ მესვეურებს მათ 5 საუკეთესო ხელის მიკროფონით და 6 „შურის“ მიკროფონით აღჭურვან, რაც პირველ რიგში, მათი ხმების დამზოვავს ითვალისწინებს.

განსაკუთრებული დამჯეროვება სპექტაკლში პრინცესა ტურანდოტზე — თეა გელოვანაძე მოდის (19 წლის თეა ბათუმის უნივერსიტეტის უცხო ენების ფაკულტეტის სტუდენტია). გარდა იმისა, რომ საკმაოდ რთულ ხაზანერას („კარმეჩი“) და ვოლენტას არის („ტრაკიატა“) ასრულებს, თეა

ტურანდოტო რომოქედებიანი სპექტაკლის ღერძი, საყრდენია და მასზე დიდად არის დამოკიდებული მთელი დასის წარმატება — წარუშეშებლობა. დღეს უკვე თამაშად შეიძლება ითქვას, რომ პრინცესა წამდვილად პრინცესობს.

ტურანდოტის „საქმროები“ მასზე უმცროსები არიან — ტორეადორი — ავთო ხოზრევანიძე 16 წლისაა, ნითურთმიანი პერცოგი — პაატა აბესლოძე 13 წლისაა, დაახლოებით ამხელაა ცისფერთვალა ფიგაროც — პაატა ფაცია, მათი ტოლუღი არიან სუვიანი ჯერონიმოც —

გიორგი რურუა და სერიოზული პრინცი — ნიკა ბერიძე, მათზე თითო წლით უფროსები არიან არჩილ გოციტიძე, რამზ ვარშანიძე, მამუკა ჩაუშბა. აჩიკო ბერიძე, მათზე უფროსია, მათგან ყველაზე უმცროსი კი 12 წლის ირაკლი ჩაუშბაა. ხოლო საერთოდ მთელი სპექტაკლის ყველაზე პატარა მონაწილეები სტუდია „ლიმპოპოს“ აღსაზრდელები ანეტ მიქელაძე და ბექა ჩოხარაძე არიან, 12 წლის ნანა გიორგაძე კი შუათანებს ეკუთვნის. შეიძლება უფრო მოზრდილი თამუნა მიქელაძე (16 წლის), ერა დილოიანი (15 წლის), ვალა ჯიშკარიანი (17 წლის), ნინო კახიძე (15 წლის), შორენა დარჩია (17 წლის) თავიდანვე უფრო მეტი სერიოზულობით ეკადებიდნენ მათთვის მსხდომი

გამოვიდეს საოპერო მომღერალი, მოსმენის კულტურას ნაზი არები ქაშინილი მსმენელები კი წამდვილად ყველანი იქნებიან. ცხადია, ყველაზე დასუფულდ წითრედ ეს არის...

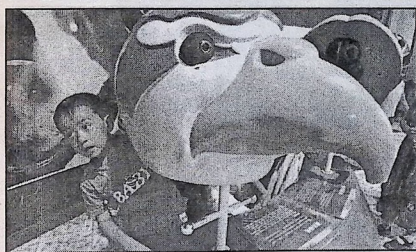
დიდი ბრიტანეთი

იმ დღეს ზუსტად 14 საათზე მილიონზე მეტმა ბრიტანელმა მოსწავლემ ერთდროულად დაიწყო ხტუნვა. ამ აქციის მიზანი კი მიწისძვრის გამოწვევა იყო. მისი ინიციატორი მეცნიერ-სეისმოლოგები იქიდან გამომდინარეობდნენ, რომ 50 კვ. წონის ბავშვი, ოცჯერ რომ შესვება, 2 ათასი ჯოჯოხის ტოლ ენერჯას ხარავს. ე. ი. მათი ვარაუდით, მილიონ ბრიტანელ მოსწავლეს რიხტერის შკალით სამ ბალამდე სიმძლავრის მიწისძვრის ექვივალენტური 2 ათასი ჯოჯოხი უნდა უხრუნველყო. მილიონი ბრიტანელი ბავშვი კი შესტა, მაგრამ ამას არანაირი მიწისძვრა არ მოჰყოლია, სამაგიეროდ, ამან ისინი ძალიან გაამხიარულა.

ინგოდი

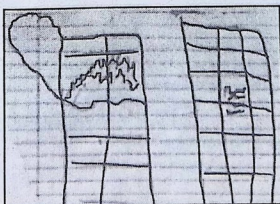
აეკისის მეცნიერებისა და ტექნიკის მუზეუმში მოწყობილ გამოფენაზე ბავშვებს შეუძლიათ გაეცნონ თანამედროვე ტე-

ქნიის მიღწევებს. გაერკნენ მარტივად წარმოდგენილ რთულ ფიზიკურ პროცესებში. გამოფენის მნახველებს შეუძლიათ ხელით შეეხონ ყველა ექსპონატს, გამოსცადონ ისინი მოქმედებაში. ასე თამაშ-თამაშ იგებენ პატარები, თუ რას წარმოადგენს თუნდაც ადამიანის ტვინი ან თვალი; მათ შეუძლიათ ტელეეკრანზე იხილონ საკუთარი კალეიდოსკოპური გამოსახულება, ქორის თვალთ დანახონ სამყარო და სხვ.

აშშ

აშშ-ს ერთ-ერთი სკოლის მეზუთე-კლასულ ბიჭს სამი დღით გაეკეთილებზე დასწრება აუკრძალეს. 11 წლის პოლმა ასეთი სახვეული იმის გამო

დამისახურა, რომ რეველის ფურცლებზე მსოფლიო საეკოლო ცენტრის ტექნიკით ცათამბვჯნები დახატა, რომელთაგან ერთი ერთს ცეცხლი ეკლდა.

ამინი

40 წლის განმავლობაში ქვეყნის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან წლებიდანელ განაფულამდე ამ ქვეყნის სკოლებში მოსწავლეების გაავიხვავა წვეულებრივი მივლენა იყო. მართალია, წლებიდანელის განათლების სამინისტროს განკარგულებით მასწავლებლებს აეკრძალათ ბავშვების ცემა-ტყევა, მაგრამ აკრძალვამ მშობლებისა და მასწავლებლების ისეთი პროტესტი გამოიწვია, რომ ბრძანების შესრულება სათუო გახდა. საქმე ის არის, რომ ბევრი კენიელი მასწავლებლისთვის კლასში ჯოჯის გარეშე შესვლა იგივეა, რაც ლომის გალიაში მოთივნიერების უშოტლოდ შესვლა. კენიელი მოსწავლეების საქციელს ცეკუობა ნამდვილად არ ეთქმის - ეთქვით, ერთ-ერთი ბოლოდროინდელი ცნობით, ქალაქ ნიერის სკოლა-ინტერნატის უფროსკლასელებმა დალევუს სამი კომპიუტერი, ჩამატერის ფანჯრის მინები, მერე კი „გართობა“ ქუჩაში გაავრდელეს (თურმე ეს ყველაზე „უწინანარი“ მაგალითია). ცხადია, ასეთი მოზარდებზე არც შეგონება გაჭრის, არც დარიგება და არც მოფერება. ამიტომაც მიანანის ადგილობრივ მასწავლებლებს ჯოჯის ენა მოსწავლეებთან საურთიერთობო ერთადერთი ენაა.

იორანდია

იორანდიაში ტვინების გამოფენაზე ჩასულმა იორანდიის პრინცესა ხაიმ იმდენი დრო გამონახა, რომ ამ ყმაწვილ მუსიკოსებს შეხვედროდა. თავიდან ეს ბიჭები ქუჩის მუსიკოსები იყვნენ, დღეს კი მთელ ქვეყანაში გაითქვეს სახელი. პრინცესამ ისინი მათი იორანდიელი თანატოლებისათვის მასაბა მაგალითად მიიჩნია და თავის ქვეყანაში მიიწვია ისინი.

ხოცა იცი, ხომ ამ მინი-
ატუების ავსოიხი 9 წლისაა,
სოლო მათი უჩაველებსა სუ-
ლაც ხვა წლისა მეთხზა, მო-
ელი, ხომ იგი უხადოდ, სხვა
თანაყოლებზე უეთესად და-
წეხდა ვოქათი, დედაზე, ყვა-
ვილებზე, მზეზე, წვიმაზე,
მაგჩამ... მაგჩამ აღმორჩნდა,
ხომ ელისო ყინაძე გასა-
ოცის მინიატურებს წეხს. მი-
სმა უჩვეულო ხედვამ, მოულო-
დნემა სახეებმა, ახის მი-
ნაჩივამ, სოლიად განსხვა-
ვებებმა ასოციაციებმა შე-
იძლიება დაგაბნითი და გა-
ფიქიბნითი, ვინ ყოფიდა
ეს ელისო ყინაძე.

ჩაიკითხავთ მის ნაწე-
ხებს – მინიატურებს და იმას,
ხასაყ თვითონ ელისო „ჩემს
აფოხიზებებს“ უწოდებს, და
აღსა გაგიკვირებთ, ხაგომ
აღიქვამენ მას უფიხსებში
„სულ სხვანაირი ბავშვად“, ხა-
გომ უყვარს იგი სოლიად გა-
მოჩიყულად ელასის დამოიგე-
ბებს და ქაითელის მასწავლე-
ბებს ქაბაგონ ქეთევან ჯა-
ყელს, ხაგომ ვუი ელოდნენ
თბილისის 27-ე საავტოო
სკოლაში, ხოცა ედამ მისი
სხვა სკოლაში გადაყვანა
გადაწყვიტა და ხაგომ იციხა
ამ სკოლის დიხატოშია ქა-
ბაგონმა მანანა ცინცაძემ,
ხოცა ელისო ისევე მის სკო-
ლა დაუბრუნდა.

ელისოს მიი ძმა და მიი
და ჰყავს. ედამ, ქაბაგონმა ხა-
სუდან ყაიმაქიე – ყაბიბესს
116-ე სკოლაში ქაითელ ეწანა
და დიხატუქას ასწავლის და
თავადეც წეხს.

ელისო ძალიან ხაღისიანი,
ქუქალი, ყინაქაქიი ბავშვია.
სოამოწნებოთ თამაშობს და-
ძმებთან, თანაყოლებთან, ცე-
ყვავს, ძალიან მოსწონს ბა-
ლეტი. მაგჩამ ხოცა წეხა მო-
წნება, ყველა და ყველაფერს
მიაცოვებს, მოყვება მაგი-
დას და, ხოგოიყ დედამისი
ამბობს, ამ ელისო ქვეყანა ხომ
დაიქუქა, ვუხაფის მუამრწეწს,
კუხაფუქს გაიგებს.

ჩვეულებიივი აჩაჩვეუე-
ბიივი ელისო ყინაძე წელს
მეხუთე ელასში გადავიდა.
მისი მინიატურები დაბრედა
საქათველოს განათლების სა-
მინისტროს ესთეტიკიი
აღზიღის ხეპუბლიკიი ცე-
ნტრის ადმანაში, ხომელიც
მამანა გაამოიყა. ელისოს მი-
ლებული აქვს შემოქმედე მო-
სწავლეთა 1999 და 2000 წე-
ბის ხესპუბლიკიი ყოწეხსე-
ბის დიპლომები. 2000 წელს
ელისო ყინაძის ნანაჩმო-
ვებები ყვავა დაბრედა საქა-
თველოს განათლების სამინ-
ისტროს ესთეტიკიი აღზი-
ღის ხესპუბლიკიი ცენტრის
ადმანაში.

საათის ღიმილი

მოიწონიდა სამთარმა შუქი. წყვს
სანაგარბოთს ირეგლიე. ქეაბი ქაქა-
ნებს, საათი ოსწავს. მე ფოვლი: დო,
რე, მი... და ქეაბში კი არა, კლაფი-
შეებში ვიძალეებო, ჰიანინოს ზედმეტი
კლაფიში ვარ, სანამ ვინმე თითს და-
მკრადღვს.
სამის თსუთმეტი წუთია – საათი
იღიმიება.

ალამიანი და ზამთარი

ხემს ქვეყანაში უამრავი დამქნარი
აღამიანია, რომელსაც ზამთარში კა-
ბის ფორცლები სცეოვა, მაგრამ ისინი
საფორულოში ახად კაბებს ისინი და

ერთმანეთს ასწრებენ, ამიტომ სო-
გურო რომელიმე ყვაილი სირცხვი-
ლისაგან ჭეხება.

ღელვაცა

აღამიანი ძილია სისმარში ვა-
როული. ძილი სინემის მსეფა. იგი
აღამიანში ამშვიდებს და ისტუმრებს
ფიქრებს, რომელსაც მთავარესთან
ერთად უამრავი ძვილი ჰყავს – ყველა
ოთსეფესა. ისინი ვარსკვლავებს ძუძუს
წოვენ, ცა კი გაშლართული წყვს.

სამართმელო

საქართველო რუკის პატრონა უყ-
ლია, რომელმაც მწე ასოიუს. საქა-

როველო პატარადება, მე ვიტყვილი-
ტები ოცნებებით სავსე, მაგრამ რუკ-
ულს არ ვსწრავ, რადგან ეს კალამი
მშვენივრად მიმუშავებს.

რუკა მოიჭმეწნა და მუყაულში
ამოვიდა საქართველოს დროში.

სოფალი

ბალი ცსერინამომეპუბლია, ვაშლის
სე კი მუშტეგაშაღებული ელოდაბა,
ვინმე რომ ჩუაროს და ერთი ვე-
მირეულად უთავაზოს.

ის სცოლდევი ვაჩი, მხისვან დღა-
ცსული, ასელი წლის სთამამოიუს
სან ზოწეფე იეიდებს და სან ჯიბეში
იერთს.

ეს რა მკურად დამსუსხა წინსანამ.

კვირის

კვირის ბოსტანია, მე ამ ბოსტანში კომპოსტო ვარ. ჩემი თითები თუთი მატყობია. ვარშო მასვე ვაძრავი ჭინკველა, როგორც ხალხი. დღეაქამდე ამ ბოსტანში ვაძრავი დღეა ენა, რომელსაც მარტო მე ვკითხვლობ.

ცნე ჰედი აოროსფერი მსესე-მსირები. წელიწადები მიდიან და მოდიან, სოლო მე ვიფურთხები მათ ნარჩენებს.

ცისარტყელა

ერთხელ ღრუბელი ცაში დაფრინავდა და მივარეს ქუდს აფარებდა. თურმე წვიმის წინებით მოქცევა ქუდი და აჩუქა 2001 წლის ცისარტყელას. იცით, მალე ცისარტყელას ვიხილავს!

სიყვარული

მშობლის შუი - სულ ბირველი სიყვარული, დედის გული - სუვი და მისტიკური. ხალხი ვეფუროს, მაგრამ დედის სიყვარული ტალღებდ ტრიალებს. ანასთან გაიბეზა ვრძელი თოვი, ზედ გავივლის ნიღბოსანი ზორო, იწერება ფირფიტაზე ამბები. თოვი წუდება, ზორო ემეება ამ მევიან დედამიწეზე. ველური ხალხიც წინარდება, ფირფიტა ჩერდება და ეველაფერს ეფარება თავსახურავი. ესლა დედამიწეზე განხრება და მოხდება სიყვარული.

დილა

შუი ისტება, ღამის წინმრები მთავრდება. მელანდება, თითქოს წვალში დაეცურავ და ფიქრებიც დედება. მაწონი! მაწონი! ევაილი კანკალებს, სუნში არეული ხასხვი და გემრიელი დღეა.

საფული

საფულით თამაში არ ვიცი. დედის იქ ასანთი უდევს და რომ ვადმოკერო - ხანძარი მოსდება. დღის დღეა

ვათეში ხანხრით, იმატებს ცეცხლი და მიიმინებენ ლექსების მწვადები.

ქუდი

ქუდი ამოფრინდა, ცაში წასულს ვავეკილე, ვერ დავიჭირე. ფიქრს ასურავს ჩემი ქუდი და მე ვრჩები უფიქროდ.

ზამთრის სურათი

ბუბიანში მათის ვორვალია, ბაბუა - ოთხის „ჩუსტები“. სულ მიქრილები ვართ, ზამთარია და ცეცხვა. ვევალი წვრილბანზე კტირი და მუბინა - არ დავობდე. დედა თუსთუსებს.

ჩურჩხელა

ბუბია ჩურჩხელას აეუთებს, აეუნდაუებს და ამრეცალებს. იხრდება, იხრდება ჩურჩხელა, დედამიწისეულა ხდება - შუაში ნიღბი აქვს - ჩურჩხელას ტკინი.

სად არის დედამიწის ტკინი?

ქეთი მასწავლებელი

ქეთი მასწავლებელი არისტოკრატი კონვერტია, რომელიც წვრილებს ავრთვებს, სკოლა საფოსტო უყოთ. აი ამიტომაც არის სოლომე ქეთი მასწავლებელი იქ.

მანანა ცინცამი (სკოლის დირექტორი)

მანანა ისეთივე კეთილია, ისეთივე დემოკრატი, როგორც ბალი. სოდა, ეს წითელი ბალი სკოლის ეურსეა დაიღვლი და ხეწის ცელქობაზე ოდნავ ირწყვია. გულში ოქროს საათი გუნეკნებს, რომელიც მარტო სუთიანს აჩუქებს.

მე მივარს დირექტორი და სუთიანე სწავლა!

რა პიროვნება ვიხილავთ?

ეროვნული

ბუბია მე შემეყრის ცხელი წყლით. მე ვარ ზატარა ვუნდა თოვლისაგან შექმნილი. ამიტომ ზამთარში ვმარტობი, ვიმატებ სიმაღლეში და ვსუტებ.

ვამაფურს ვეზრანები ისე ძალიან, რომ ევაილიად გარდავიქნები.

ამიტომ აქვს ვვირილას ვევირეუბული ხსე.

სათამაშოები

რამდენი სათამაშო მაქვს, მერამ მთავარი სათამაშო მაქვია. მოდი, მე ვიქნები იგი. რას ამბობ, მენ სიამაღამი და სულიერი ხარ? მერე რა? სათამაშოც ვაიხრება, ღამში და სულიერი ვხდება.

დედა, რამდენი წლის ხარ? 43 წლის. 43 წლის წინათაც დედაც სათამაშო იყო.

შეილო, თუ სიარული ექნარება, ვიფიქროთ და ვავფრინდები.

ჩემი სოფელი

ჩემი სოფელი კეთილი და ღამაზია, როგორც დედა. აქ ბევრი საქონელია, სიჩუქა. ვარდები ერთმანეთში ბაბობენ. ცა იჭმუნება, ჩიტები მღერაან.

მაშიდა ეურადლებიანია, დედა - საქმიანი. მზე დამაღობანას მეთამაშება, ვარსკვლავები იბუტებიან. კაკლის სეები კი სელებს მიჩენებენ, ვითომ რამდენი თითი ვაქვსო.

მე, მიხდომარე წამოვფრებილი, სოფლის სურათს აღვწერ.

მეგობრობა

სღარბი თავის ჭმხე მიდიოდა. დინახა კატეხის და დამკობრდნეს. ერთმანეთს ეკლებს უქვანეს სოლომე. ერთხელ კატეხის აუად ვხვდა, უკეთილი და ეკლება დანკევიდა. სღარბმა იღარდა, დამოკვლად და აღარაიხილეს ვდადადა.

მე და ჩემი უფლებები

ბავშვის უფლება აქვს თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი; ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას, საზღვრების არსებობის მიუხედავად მიიძიოს, მიიღოს ან გადასცეს ნებისმიერი სახის ინფორმაცია ან იღუპა ზეპირი, წერილობითი თუ ბეჭდური ფორმით, ბავშვის არჩევანისამებრ.

ბავშვის უფლებათა კონვენცია. მუხლი 13.

აპონაწარი დღიურიდან (მებროს ახალი საღურის ბავშვნი)

დღეს ორშაბათია. მეტროს გასხნა. მე ძალიან მინდა მეტროს ახალი საღურის ნახვა, ამბობენ ძალიან ლამაზიაო. მეც ეს არ მინდა, რომ ლამაზ მეტროში ჩავვდე? რაც თავი მასსოვს, მამას ხშირად მივყავდი მეტროს მშენებლობის დასათვლიერებლად. აი, მე გავიზარდე, ის კი აშენდა.

მეტროსთან მისულები ერთ წინააღმდეგობას წავაწყდით, საშვის გარემე ავრძალული ყოფილა ჩასვლა.

ამ განსაკუთრებული შემთხვევისათვის დაცვის უფროსი გამოიძახეს. მან ნელთბილად შემთავალიერა, ალბათ, გულში გაიფიქრა, ჯანდაბას, შევიდესო, ხმაშალა კი მხოლოდ ეს თქვა: ასეთ საპატრონო კაცს როგორ არ შეუშვებთო. დიდი პატივი დამძეს, არ გამჩხრიცეს. დიდი ხნის ნაცნებარ მეტროში ჩავედით, ეს ყველაზე ლამაზი საღური იყო, რაც კი ჩემს ცხოვრებაში მინახავს. ალბათ, ყველა ასე იტყოდა, მაგრამ მე სულ სხვა თვალით შევხედე მეტროს: კედლებიდან ვაჟა-ფშაველას ნაწარმოებების გვირგვინი იყურებოდნენ.

— მოდის! — გაისმა ხმები. ეს ხმები ჭორები არ გეგონოთ, პრეზიდენტი მართლაც მოაბრუნებდა კიბის საფეხურებზე. აი, როგორც იქნა, მოგვიასლოვდა. სისხლი ყურებში ამივარდა და ჭარხალივით გავწითლდი.

საქართველოს პრეზიდენტი მომიასლოვდა. ხელი ჩამომართვა და მითხრა: ჩვენ უკვე მეორედ ვხვდებით ერთმანეთსო. მართალი რომ გითხრაო, შემშურდა მისი მასსოვრობისა. უნდოდა, ხელში აეყვანე, მაგრამ რომ ამწია, ბევრად მძიმე აღმოჩნდი, ვიდრე მას ეგონა, ამიტომ მაშინვე ძირს დამაბრუნა.

საზეიმო გასხნა ბატონ ვანო ზოდელავას მიჰყავდა. გამოძვლებების გარშემო ჟურნალისტების წრე შეიკრა. მართლ მე ვიყავი პატარა, უადგილო და უმისამართო სტუმარი, ყველას ფეხებში ვებლანდებოდი. ვისია ეს ბავშვი, მოამორეთ აქედანო. მე ზურცივლას „ჩემოდანი“ გამახსენდა, მეგონა როგორც შემოვდი, ისევე გამავდებენ-მეთქი.

მაგრამ თავს ვუშველე, დედასთან გავძვერი, ფოტოპარატი გამოვართვი და პრეზიდენტსა და მის ამაღას სურათების გადაღება დაეუწყე, რომ ეფიქრათ, ეს ალბათ, ვინმე ფოტოგრაფმა გამოგზავნა. პატარაა და ხელს ვერაფერ შეუშლისო. მაგრამ მე ვინმე ფოტოგრაფის გამოგზავნილი კი არა, ჩემი ჭკუით მისული ყმაწვილი ვიყავი.

პრეზიდენტმა ალარ დააყოვნა და ხელით მანიშნა, აქეთ მოდიო, გვერდზე დამიყენა და ხელი გადამძვინა. ასე აღმოვჩნდი ბატონ ვანო ზოდელავასა და ბატონ პრეზიდენტს შორის. მაგრამ ყველაზე საინტერესო ჯერ კიდევ წინ იყო.

მეც თავხედობა მეყო და სურვილი გამიჩნდა, სიტყვა მეთქვა, მაგრამ ჯერ წამყვანს უნდა გავცნობოდი. მაღლა ავიხედე და ავძახე: გამარჯობათ, მე თქვენზე გაცნობა მინდა-მეთქი. მან ზევიდან ჩამომძახა: მე ვანო ზოდელავა მქვია. მე ნიკა ვარ და სიტყვის თქმა მინდა-მეთქი. მანაც არ დამივიწყა და ასე გამოაცხადა: სიტყვა ეძლევა ბატონ ნიკასო. მე არ დავიბენი, მცროფონთან მივედი, ფეხის წვერებზე ავიწიე, მაგრამ ამან არ მიშველა, სყამი, სყამიო! — დაიძახეს, მაგრამ სყამი არსად ჩანდა, მაშინ ქალაქის მერმა ხელში ამიყვანა, რადგან ფეხის წვერებზე აწევამ არ მიშველა და სყამიც არსად ჩანდა.

მე ჩემი ერთი პატრიოტული ლექსი წავიციოთხე: „მე პატარა ქართველი ვარ, მაგრამ დიდი გავიზრდები...“ დაეაშინე ყველა. ვახურბული ლექსის თქმაში რომ ვიყავი, უცებ პიჯაკი გადამეწია და შარვლის საჭერები გამომიჩნდა. გაუსწორეთო, იყვირეს გადაძლებებმა. უკან მდგომმა მინისტრებმა კოსტიუმში გამისწორეს. ამასობაში ლექსიც დამთავრდა.

დანიშნულ დროზე მატარებელმა დაიკუცუნა და პრეზიდენტის წინ დაამუხრუჭა. მე ამ სიტყვებმა გამიელვა: „მოვიდა მეტრო, დაიკუცუნა და ქარიშხალი დატოვა ჩემში“.

დღისით თვითმფრინავმა
ლტოლველების მორიგი პარტი
ჩამოიყვანა. ამ თვითმფრინა-
ვში სხვებთან ერთად იყვნენ

ღმრთელი ბავშვები

დღეა ორი შვილი. დედას უჭირდა თვითმფრინავი-
და ჩამოსვლა. მხარში უფროსი ბიჭი ამოსდგომოდა,
შველოდა, თან თავისი ორი წლის დისთვის ხელი
ჩაველო, ზურგზე მიძიმე ზურგჩანთა ეკიდა, შიგ ის
ნივთები ეწყო, რის წამოდებაც მოასწრეს დამწვარი
სახლიდან. სახლად გოგა ერქვა. გოგა მალალი, მა-
ვითვალა თეთრი ბიჭი იყო. ცხრა წლის ბიჭის თვალე-
ბში რომ ჩაგხედებოდა, ომის სულიწმინდებულ სურა-
თებს დაინახავდი. მისი დეა ნანა შემინებული აქეთ-
იქით აცეცებდა დიდრონ ცისფერი თვალებს, ხელში
დედის შეკერილი ნაჭრის თოჯინა ჩაებლუჯა. ოქრო-
სფერი კულულები მუტრუსოდა. „დედი, ლატომ ალ
ისვლიან თოჯნებს, პა, დედა?“ „აქ თოჯნებს არ ისვრიან,
ნახე, მზე როგორ ანათებს!“ — უთხრა დედამ და
ხელით მზე მოიჩრდილა. მათ ავტობუსი ელოდათ,
რომელმაც ქალაქის ერთ-ერთ პატარა სასტუმროში
მიიყვანა. რადგან მათი ოჯახი სამი წევრისაგან შე-
დგებოდა, ამიტომ პირველ სართულზე ყველაზე პა-
ტარა ოთახში შე-
ასახლეს. პატარა
სარგლიდან ძლივს
აღწევდა მზის
სიხვი ორსაწლოანი
ოთახი და ნესტი
იგრძნობოდა. ნანას
თავისდა უნებურად
გაცვივნა დედას
შესედა, რომელსაც
ტიკვილი აღბე-
ჭვოდა სახეზე. დედამ ნაძალადეგა გაუღიხა და გაული
შეულონდა. ბიჭი უცებ მოეგო ვანს, დედა საწოლზე
დაწვინა და ვევილებიანი სურვიდან, რომელიც ტუ-
მბიზე იდგა, წყალი ჩამოუსხა და დალევიანა. ქალი
მოსულიერდა და მისუსტებულმა შემინებული ბა-
ვებების დასამშვიდებლად გაიღიმა.

გავიდა ერთი თვე. თითქოს შეჩვივნიენ ქალაქს.
მართალია, ყოველთვე ჰუმანიტარულ დახმარებას იღე-
ბდნენ, მაგრამ ეს არ იყო საკმარისი არსებობისათვის.
გოგა იძულებული იყო, სამუშაო ეშოვა, რადგან იმის
მეტს ოჯახში არავის შეეძლო მუშაობა. მან მუტროში
გაზეთების გაყიდვა დაიწყო. ასე გადიოდა დრო. გო-
გას მეტი და მეტი ფული მოჰქონდა სახლში. სამუ-
შაო დროც თითქოს ორჯერ გაეზარდა. ერთ ღამეს
სულ არ მოვიდა სახლში. დილით რომ დაბრუნდა,
დედას ასე უთხრა: შეიძლება ორი-სამი დღე ვერ
მოვიდე და არ იხერხეულო, ღამე სადგურიმ ვყიდი
გაზეთებს და ნახე, რამდენი ფული ვიშოვეო და კვი-
ბიდან ხუთლარიანები ამოიღო, დედას გაუხარდა,
ემაყებოდა, რომ ასეთი შვილი ჰყავდა.

ერთ დღეს დედა ოთახში დადიოდა, ადგილს ვერ
პოულობდა, მოსვენება დაეკარგა. ბოლო სამი დღე
თეთრად გაათენა გოგას მოლოდინში. არ იცოდა,
სად ექებნა. ყველა ნაცნობსა თუ უცნობს ჰკითხა.
ერთმა მგობრებულმა უთხრა, რომ სახლდვარჯერ მიმა-
ვლი ავტობუსების გაჩერებაზე ნახა, პატარა ზუ-

რგანათამოყიდებელი სამ ჩემო-
დინან ბიჭთან ერთად. მაშინ დე-
დამ ყველაფერი პოლიციას გა-
ნუსცხადა, რადგან ბავშვი სახე-
ლწიფის სახლურებს გარეთ უნდა
ექებნათ, ძიებში გაეროს ლტო-
ლილთა უმაღლესი კომიტეტიც
ჩაერთა.

გრძელი რეისის მაგიდის ერთ მხარეს ბრალდებუ-
ლის სკამზე შეთვალა ბიჭი ზის და თავის ამბავს
გამომიხიბლს უყვება: გაზეთებს რომ ვყიდი, ორი
ბიჭი მომიხალგოვდა, მეთხეს, გაზეთების გაყიდვაში
რამდენს იღებო? როცა ვუთხარი, ორივემ დამცინა-
ვად გადაიხარხარა, ჩვენთან იმუშავე და სამჯერ მეტს
გადაგისდიოთ. მე გამიხარდა და დავთანხმდი. სამუ-
შაო ძალიან ავივლი იყო, მითითებულ მისამართზე
მიქონდა და ამიქონდა ამანათები. მისამართი ყოვე-
ლდღე იცვლებოდა. ამანათი სახლის წინ ყოველ
ყუთში უნდა ჩამე-
გდო. ერთხელ მი-
თხრეს, ასლო ქა-
ლაქში უნდა წვი-
დეთ და მალე ჩა-
მოვალთო. მე ზუ-
რგანათა ავიღეს,
ეს შენ ატარეო...
შენ იცოდი,
რომ ზურგჩანთაში
ყალბი დოლარები

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ბავშვის უფლე-
ბას, დაცული იყოს ეკონომიკური ექსპლუატაციისა და
ნებისმიერი ისეთი სამუშაოს შესრულებისაგან, რომელიც
შეიძლება ემუქრებოდეს მის ჯანმრთელობას და ხელს უშლი-
დეს განათლების მიღებაში, ან ზიანს აყენებდეს მის ჯა-
ნმრთელობას, ფიზიკურ, გონებრივ, სულიერ, მორალურ
და სოციალურ განვითარებას.
ბავშვის უფლებათა კონვენცია. მუხლი 32(1).

ეყო? — ჰკითხა ჩაფიქრებულმა გამომიხიბულმა.
— მათ მიხსრეს, რომ ჩანთაში ჩემთვის ტანსა-
ცმელი ეწყო და როცა ჩამოვიღოდი, მაშინ უნდა
გამქსნა. შემდეგ რაც მოხდა, ჩემზე უკეთ იცით...
გავიდა დრო, ბევრი რამ შეიცვალა...
დედა და შვილები ბავშვთა თავმჯდომარეში ცხო-
ვრობენ. გოგა სკოლაში დადის. ომი უკვე დამთა-
ვრდა, ნანა კი ისევ მამას ელოდება, რომლის სურა-
თიც ოთახში კედელზე ჰკიდია.

პაპ მელაქაძე, თბილისის
126-ე საშუალო სკოლა,
80-7 კლასი

ნიკა მელაქაძე, თბილისის
126-ე საშუალო სკოლა,
80-4-ი კლასი

სამასმურტო აბაბურლი

მოთხრობა

საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი შეგნელი დღე დამდგარიყო — ალა-მამამდ-ხანის ურიცხვი ჯარი თბილისს უტყედა. სპარსელთა ჯარში თავიანთი ლაშქრით იყვნენ განჯის მმართველი, ყარაბაღელ სომეხთა მელიქები და ერეკის ხანი. რუსეთისაგან მოტყვევებული ერეკელ II ქართლ-კახეთ-იმერეთის ხუთათასიანი მხედრობის ამარა დარჩა. ქედზე კაცი დაიძახეს და სატახტო ქალაქის დასავადად საქართველოს ყველა კუთხიდან დაიძრა შეიარაღებული რაზმები.

საარაგოვდან მომავალი ერთი ასეთი რაზმი მცირე ხნით საგურამოში შეჩერდა. მოლაშქრეებმა შეისვენეს, წყურვილი მოიკლეს, თბილისის ამბების გაგებაც უნდოდათ, მაგრამ სოფელში არავინ არაფერი იცოდა. ყმა-წყილაკები ოხუზგობდნენ, სოფლის გოგოებს ელაზღინდებოდნენ.

— გოგონა, რამდენი თათრის თავი უნდა მოვუტანო, რომ მამათყვენმა თქვენი თავი გაგვატანოს?

— ოღონდ მშვიდობით დაგვიბრუნდით და ამ გოგონების გატანება ჩემზე იყოს, — გაეპასუხა სატყვევოდ ცნობილი ექიმბაში, ასაკისგან ორად მოკვავული თებრო ბაბო.

— ნუ გეშინის, ბაბო, რა უნდა გაგეჭირდეს, შეხე, რა ბჭები ვართ! ერეკელსთან მივიდვიართ, მტერს უკდით ქვა უნდა ვასროლინოთ, ოღონდ, ბაბო, — ბიჭი ცხენიდან გადმოხსნარა, — შენი სიტყვა არ დაგავინწყდეს, იცოდა, ჩვენისთანა სასიძოებს ვერსად იშოვი, ვერსად!

— თქვენ კი გაისარეთ, შვილებო, გაგამარჯვებინოთ მტერზე მალაღმა დღერთმა და წმინდა გიორგიმ! — დალოცა თებრო ბაბომ და მერე მიმავლებს მიაძახა, — არც თქვენ დაგავინწყდეთ სიტყვა, თორემ დამარჩენ გაუთხოვრები, ეს გასანყვეტლები, თქვენს იმედუნდა ვარ.

ნამუადღევს სოფელში საზარელი ამბავი ამოიჭანეს. საგურამოელები დანა-პატარინანად გამოვიდნენ მინდორში, აქ იყო თებრო ბაბოც, რომელსაც სახედრით სასვე სურჯინი მალაში წამოვლო, მაგრამ სამასი ჭაბუკი ისე იყო დაცემილი, რომ მალაშის აღარ საჭიროებდა...

თამზო თავზარდაცემული დასცქეროდა სულ რაღაც ორიიდე საათის წინათ სიცოცხლით სასვე ჭაბუკებით დარეცილ ბრძოლის ველს.

ის ერთი გულწათხრობილი ბიჭი იყო, სუსტი აგებულების გამო თავის წლოვანებასთან შედარებით უფრო უმცროსად გამოიყურებოდა. კვირა ისე გავიდოდა, ხმს არ ამოიღებდა, მაგრამ საქმარისი იყო, მკვდარი ჩიტის ურმის თვლით გასრესილი ბაყაყი ენახა, რომ ტრემლად დაღვრილიყო. „აგერ ის ბიჭი, წყალი რომ

დავალევინი, ახლა სახეგაჩხილი წეეს; აგერ ის, მამის დანატოვარი ხმალი რომ მივეცი, რადგან ხანჯლის ამარა იყო, და ახლა მყერდმი სამი ბუნი გასწიბვია. წნეთუ ერთი არ ეყოფოდა?“ — მიაშიტად გაიფიქრა ბიჭმა.

ერთ მოლაშქრეს სიცოცხლის ნომანყალი კიდეც ეტყობოდა, როცა ზედ დასწოლი ცხენის ლუმი მოაცილეს, თვალი გააღო, მზერა მიმოატარა და თებრო ბაბო რომ დანახა, ღიმილით უთხრა:

— ეჰ, შე სანყალო ბაბო, დაგრჩნენ გოგოები გაუთხოვრები, — და დარჩა თვითონ ასე, თვალგაბეული და ღიმილმუყინული.

საბრალო დედაბერი მტკვერში ჩაიკვცა და საშინელი ხმით აყვავდა.

თამზომ საღამოს თებრო ბაბოს მიაკითხა, თავისი ჩანაფიქრი გაანდო და დახმარება სთხოვა. დედაბერმა თითქოს ვერ გაიგონა, ბიჭს მოწუნსულივით შესცქეროდა, თავს აქანებდა და რაღაცას ჩიფიჩიფებდა. თამზომ თხოვნა დაყინებით გაუმეორა.

— დედა გიშვებს? —

შეკითხა თებრო ბაბო.

ახლა ბიჭმა „ვერ გავიგონა“ კითხვა, საღდაც მის თავგემოთ იყურებოდა და ფეხიდან ფეხზე ინაცვლებდა.

— შენი ჯერიც დადგება, თამზო... — დედაბერმა უარის ნიშნად თავი გაქანა.

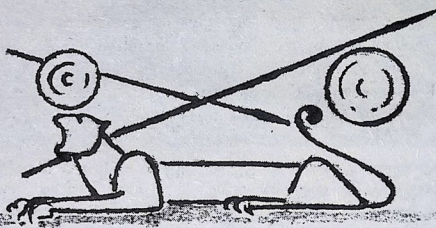
— იმას გაეკეთებ, რაც

შემიძლია! — ჯიუტად თქვა ბიჭმა და ამის შემდეგ გაკერპდა, გახვედა, გაქვავდა, გაკლდევდა, სენდა დაიხშო, ენა გადაყალბა... თვალუბადლა იქცა, და ამ თვალელები დედაბერმა ისეთი შურისძიების წყურვილი ამოიკითხა, რომ მიხვდა, დახმარებზე უარს თუ ეტყოდა, ბიჭს შეიძლება, უარესი რამ მოეწია თავს.

— ხვალ საღამოსთვის მზად მექნება. გვიანმოქმედი... მანაც ფრთხილად იყავი, ქალაქი საშხრობამდე უნდა დატოვო.

მეორე ღამეს თამზო უჩუმრად ადგა, შინიდან დაიპარა, მანვინით დატვირთულ თებრო ბაბოს სახედარ ბულბულის გაუძვდა და ქალაქის გზას დაადგა. დიღმის კარიბჭეს ბინდებულდმი მიადგნენ, მაგრამ უკვე კარგად იყო გათენებული, როცა წითელმოსასამანმა მუცხიხონენებმა თამზოს კარი გაუღეს, გულდაგულ გაჩხრიკეს და ქალაქში ისე შეუშვეს.

თამზო შექრწუნებულად დაიარეგოდა ქუჩებში. ეს ერთ დროს მრავალ ენაზე მოყავნებ ქალაქი, რომელსაც სახლი თითქოს არც სჭირდებოდა, რადგან ენო-ქუჩებში ცხოვრობდა, ერთიანად ჩაქვდარიყო. ქალაქში საშინელი ხრწნის სუნი იგრძნობოდა, სახლები გადამწვარ-გაძარცული იდგა, ალაგ-ალაგ წითელი ეტყობოდა

შემხმარი სისხლის ლაქები, ადგილობრივი მაცხოვრებლები არ ჩანდნენ, სამაგიეროდ იარაღში ჩამჯდარი უცხო რჯულიანი დაყალიბდნენ ბლომად. ყველა რა-ღაცას ეხედებოდა, ერთმანეთში ნაძარცვისათვის ჩხუ-ბობდნენ, რაღაც ნარეც ენაზე ტატიანებდნენ.

მანონი კარგად საღებოდა, თამაზო აბანოთუბნი-დან ისინივლე გადაუხვია.

უცებ მისი ყურადღება ჭრულმა ქარავანმა მიიპყრო. საპარსოები ტყვეებსა და საქონელს მიერეკებოდნენ, მოლაშქრეთა ცხენები ნალადვარის სიმძიმის ქვეშ იდრი-კებოდნენ. სპარსული ლანძვა, ქართული ზრუნი, სა-ქონლის ბღაგილი, შოლტების ტკაცუნნი, დაჭდილი ცხენების ფეხის ხმა ერთმანეთში არეულიყო.

— რას ყიდი, ბიჭო?
— თამაზო გამოერკვა, მის წინ მხედარი აღმართულიყო, ცხენი მოუთმენლად როკავდა ადგილზე.

— მე?
— ჰო, შენა! აბა, ამოიღე, რა გაქვს?
თამაზო ქილა უხმოდ გაუწვოდა. თუ აქამდე, ცოტა არ იყოს, გული ეთანადრებოდა, ახლა, ამ მარბიელი ლაშქრის დანახვისას, ეჭვები სულ გაეჭრა და გულიც მთლიანად ერთმა დიდმა, უნარმანარმა, ყოვლისმო-მცველმა გრძობამ — შურისძიების გრძობამ გაუვსო, გაუფერა, გაუსია...

მოლაშქრეები შექუჩდნენ, ჩამოტყვივდნენ, დალი-ღებსა და გაოფლებებს მანონი ესაიმოვნა.

— აბა მანონი, კამეჩის მანონი! იაფი და იორღა, — თავისთვისაც მოულოდნელად დაიხასა თამაზო.

ტყვეები ერთი შოსანი დედაყვი გამოიყო, თამაზოს მიუახლოვდა და მანონი სისოვა, თამაზო გაშტერდა. დედაყვი ყელის გამოწვევით ეჭვენებოდა, დედას და მამას აიცილებდა. თამაზო გაოგნებული იდგა.

— მიცი, ბიჭო, მიეცი, შეიდი ჰყავს სიცხიანი, — უთხრა ერთმა მოლაშქრემ.

თამაზო თავზარადებული გახევებულიყო. იმ მოლაშქრემ თვითონ ამოიღო ხურჯინიდან ქილა და დედაყვს მიანოდა. დედაყვი სწრაფად გაბრუნდა და მანონი თამაზოს კბილა ბიჭს მისცა, რომელიც ქვაზე ჩამოქდნარი ელოდა დედას.

თამაზო ყელში მოხრილი კვიელი ძლივს შეიკავა, ბიჭს მივარდა, ქილა ხელიდან გამოგლიჯა და ქვაზე მიანარცხა. დედაყვი გამაზო. მოლაშქრეები შეჩოქო-ლდნენ, ბიჭის საქციელი საეჭვოდ მიერეყნათ.

— ჩემი მანენის ამბავი ხომ ვიცი, მაგ ჟღინტილიანმა რომ შეჭამოს, მაშინვე გამოჯანრთულდება და მერე გაქცევნავ დანიყებს ფიქრს, მაგის გაქცევა კი მე და-მბრალდება, — თამაზო ხუმრობით სცადა დაბაბულო-ბის განმუხტვა.

— აი გაიხარე, არ გაიხარე, არ გაიხარე... — მომა-რთულივით იმეორებდა სახეშუშლილი შოსანი, სხვა სიტყვები ვეღარ მოენახა.

ხუმრობას სასურველი შედეგი არ მოჰყოლია, მო-ლაშქრეები თამაზოს მჭიდროდ შემოერტყნენ, ერთმა სახენაყვივლარმა ხმალი გაამოშვლა და ბიჭს ყელზე მიაბჯინა.

— ღორის შვილო, მანონი თუ მოწამლულია, ახლავე გამოეჭრი ყელს!

— მოწამლული? რას ამბობ, ძია სპარსელი!

ის მოლაშქრე, რომელმაც დედაყვს მანონი მი-ანოდა, ბიჭს გამოეჭიმაგა, ეს ღლაბი მაგას როგორ

გაბოდავდაო, მაგრამ დანარჩენები ვერ დაარწმუნა.

— გუებნებით, რო მოწამლულია! აი, თითქოს უკვე ვგრანობ მუცლის წვას.

— თუ არ გჯერა... — თამაზო ხურჯინიდან შექვდა ამოიღო და, კოვჩის უქონლობის გამო, ხელთი დაიხვია მანენის სულვა.

მეომრები ვერ უნდობლად უყურებდნენ, მერე და-მხვიდნენ, შეკრული შუბლი გაშალეს და ამხანაგის მასხრად ადგება დანჩეს.

— სედავთ, მუცელი ეწვის, თურმე?..

— მაგას სხვა მუცლის გერემა აქვს, საყმარ ალაფი ვერ მოვნა, და ამ ბიჭის სახდარის დამატება უნდოდა.

დარცვენლმა სახენაყვივლარმა მახელი ჩააგო და მუჯლუგუნებს ბურტყუნით გაეცალა.

— არ გაიხარე, არ გაიხარე, არ გაიხარე... — შე-მლოივით ჩიჟრეშვებდა დედაყვი.

ეჭვი რომ ბოლომდე გაეფანტა, თამაზო „ძია სა-რსელების“ გასართობი შესთავაზა:

— ახლა თქვენთვის ჩემი ბულბული იმერებს, აბა, ბულბული, ი-ა, ი-ა, ი-ა!

ბულბულიმ მეგობარი არ დააღალატა, პირი და-ალი და მიდამო მისმა ყრფივმა გააყრუა. მეომრებს მუცლები ხელით ეჭირათ, ისე მისაგათდნენ, რომ ცხე-ნზე ვეღარა სხდებოდნენ.

ქარავანი განჯვის კარისავე დაიდრა, თამაზო კი შემსუბუქებულ ბულბულის მოხატა და საპირსპირო მიმართულენით დათხილი გააჩაყავა — იქნებ როგო-რმე სოფლამდე მივსწარი, იქ კი...

— არ გაიხარე, არ გაიხარე, არ გაიხარე... — დანა-სავით ესობდა ბიჭის გულს.

შორს მთის წვერზე ებტურივით გადმოდგარი ჯვარი გამოჩნდა. თამაზო ბულბული უფრო ააჩქარა. „თუ ჯვარამდე მივც მივალნი?“ — გაიფიქრა ბიჭმა, მა-გრამ რა იქნებოდა შემდეგ, მან არ იცოდა.

იავარქმნილი და მინც ზვიადი ჯვარი ახლოვდე-ბოდა.

ის იყო ბულბული ჯვარს გაუხსნოდა, რომ უცებ თამაზო მუცელში ძლიერი ტკივილი იგრანო, მთელი ტანი ცხელი ნებოვანი ოფლით დაეცვარა, ხელ-ფეხი გაუცივდა, სახეგრის კისერზე ულონოდ გადაწვა, ჩა-ქიქში თავი ვერ შეიკავა და დაბლა ჩამოცურდა.

შენუხებული ბულბული თამაზოს დროწნს ლოყანე უსვამდა და ფრუტუნებდა. მას ვერ გაეგო, როგორ შეიძლებოდა დასძინებოდა ბიჭს ასე უცებ, შუა გზაზე, ამ გაგანია მზის გულზე და ღია თვალბით?

და მაშინ, როცა თამაზოს ცნობიერების მზე შავმა ურჩხულმა გადაყალბა, ჯვრის მონასტრის დარღვეულ კედლებს კიდევ ერთი კენჭი მოხსნდა.

ეს კენჭი არა მარტო ჯვარს, — მთელ საქართველოს ეტკინა.

ნუთუ ეს მისი უკანასკნელი ტკივილი იყო?

ვაი, რომ არა...

პორიზონტზე ახალი ერა იკვეთებოდა, არანაკლებ სასტიკი და სისხლიანი — სამხრეთის ორ დაწლუგე-ბულ ნახევარმთვარეს ჩრდილოეთიდან ალესილჯვრო-ანი დაივი ემუქრებოდა.

საქართველო კი შუაში იყო.

საქართველო ყოველთვის ყველაფრის შუაში იყო...

დამამოძიებით დედა ცაში ვარსკვლავებს აკვირდებოდა, პატარა იას კი იქვე ტელესკოპითან ყინია, მის ირგვლივ უფროსები სულ ტყრინებით საუბრობდნენ - გალაქტიკები, კვანძები, ოპტიკური გამოსხივება, სპექტრალური კლასები, კომპონენტები...

გოგონას არაფერი ესმოდა და დედას ეკითხებოდა. ქალბატონი ნინოც მოთმინებით უხსნიდა. ვარსკვლავური ცაც მთელი თავისი სიდიადით სულ პატარამ იხილა პირველად. იქვე ცხოვრობდნენ, ყანობილის მთაზე, დაწყებითი განათლებაც იქვე ობსერვატორიასთან არსებულ სკოლაში მიიღო და რაღა გასაკვირია, რომ ასტრონომია გახდა მისი უპირველესი გატაცებისა და ინტერესის საგანი.

ასტრონომიის სწავლება მეთერთმეტე კლასიდან იწყება, იამ კი ბევრად ადრე მაკითხა ამ საგნის მასწავლებელს ქალბატონ მაკვალა ყულიფანაშვილს, რომელიც სიამონებით ეხმარებოდა, უხსნიდა, უმარჯვებდა ლიტერატურას. პრაქტიკისათვის კი დედასთან ვარბოდა, ობსერვატორიაში. სულ მალე იას ინტერესი უფრო დაკონკრეტდა - კვანძები. ასტრონომიით უბრალო, წარმატებული გატაცება კი არა, სერი-

ოზული დაინტერესება რომ შეატყო, მაკვალა მასწავლებელმა თემის მომხადება შესთავაზა. ბევრი იმუშავა, უამრავი წყარო შეისწავლა, კვანძებზე დაკვირვების შემდეგ გაკეთებული საკუთარი დასკვნებით მომშველია, თეორიულ ცოდნას პრაქტიკული შედეგები შეამყვლა და თავისი პირველი ნაშრომი რაიონულ ცენტრში, ადიგენში გაგზავნა. იქიდან აბასთუ-

ინწმუნა, რომ მისი ცხოვრების საქმე ასტრონომიაა, თუმცა ინტერესთა წრის მხოლოდ ასტრონომიაში შემოფარგელას არც მომავალში აპირებს. კვანძებით გატაცებული ვარსკვლავთა მესაიდუმლე სიამონებით უხსენს თანამედროვე მუსიკას - მაგრამ შერჩევით. ხატავს - ძირითადად ფანქრით და გუაშით, ტილო და ზეთის საღებავები არა აქვს, თორემ აქაც სცივდა (ხატვის სურვილი, როგორც თვითონ ამბობს, განსაკუთრებით აპირებდა მოქალაქე ხოლმე). ბევრს კითხულობს - უფრო სათავგადასავლო ლიტერატურა უყვარს, მაგრამ შეუძლია უხასრლოდ იკითხოს ნოღა და რუმბაძის ნაწარმოებები. უყვარს სპორტი, ფიზიკური ვარჯიში - ორი წელი კარატეზე დადიოდა, ახლა კი იოგას უყვლება.

16 წლის ია ყოჩიაშვილი იმედის თვალთ უყურებს მომავალს და სჯერა, რომ თუ ადამიანი გაირჯება, ყველაფერს მიაღწევს.

მომავალ განაფხულზე ია საშუალო სკოლას დამთავრებს და თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კიბერნეტიკის ფაკულტეტზე ჩააბარებს გამოცდებს.

მწელი მოსწავლის თემა თბილისში მოხვდა, მერე კი ია ყოჩიაშვილი მოსწავლეთა რესპუბლიკურ შემოქმედებით კონფერენციაზე მიიწვიეს, სადაც მისმა თემამ კვანძების შესახებ 1 ხარისხის დიპლომი დაიმსახურა. ცხადია, ღელაღა, მაგრამ მანერა ღირსეულად წარღდა აუღიბტორიის წინაშე. უამრავი კითხვა დააყარეს, ყველას ამომწურავად უპასუხა, ისე, რომ თვითონაც კმაყოფილი დარჩა. იამ საქართველოს განათლების სამინისტროს სიგელიც დაიმსახურა, მაგრამ ყველაზე დიდი სიხარული მაინც მაშინ განიცადა, როცა აკადემიკოს ა. თავჯედიძის ხელმოწერილი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის დიპლომი გადასცეს. ეს სერიოზული აღიარება იყო - აბასთუმნელი მოსწავლის ნაშრომს სომ საქვეყნოდ ცნობილმა მეცნიერებმა მისცეს მაღალი შეფასება. ცხადია, მომავალი ასტრონომისათვის ეს დიდი სტიმული იყო, იამ საბოლოოდ

Flofo

მსპირანტოს ბორჯომშიც სწავლობენ

ბორჯომში, ახალ უბანში (ფაფაში) ექვსსართულიან კორპუსში ბევრს ვერ კიდევ ეძინა ხოლმე, ეს გოგონებიც კი უპეკ ტრიალებდნენ სადარბაზო-სთან და მოუთმენლად ელოდნენ ლამარა მასწავლებლის გამოჩენას. ისიც არ ახანებდა (ბავშვები მოდიოდნენ დანიშნულ დროზე ადრე, თორემ ქალბატონ ლამარას საერთოდ არ სჩვევია დაგვიანება), როგორც ყოველთვის ხალიხიანი, ენერგიული და პირლიძობიანი ესალმებოდა თავის პატარა მეგობრებს, სალუტო! — შე-

მღერებს, მაგრამ რაც მთავარია, იგი ამ გოგო ბიჭებს ყოველდღე უტარებდა სიყვარულის, სიკეთის, ურთიერთთანადგომის, შრომისმოყვარეობის

ბავშვი დაუმონაფდა, მერე იმ ორმა კიდევ ორი მოიყვანა, იმათ სხვები და თანდათან ეს ვჯუფი — ლამარა მასწავლებლის მოსწავლეებისა და მეგობრების ვჯუფი (ღიას, არ მეგველია — ეს გოგონები ქალბატონ ლამარას მეგობრებიც არიან) თბილისის ნაძალადევის რაიონის მოსწავლე ახალგაზდრობის სახელში არსებული ესპერანტოს კლუბ „ფლოროს“ ბორჯომულ ფილიალად ჩამოყალიბდა.

ლამარა მასწავლებელმა „მცირე ფლოროშიც“ იგივე სულიცვეთება დაამკვიდრა, რომლითაც ოც წელზე მე-

გაკვეთილებს. ასე თამაშ-თამაშ, ძალდაუტანებლად, ხალიხითა და მონდომებით ენაფებოდნენ ზაფხულის არდადეგებზე მკვიდრი ბორჯომელი თუ საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ბორჯომში დასასვენებლად ჩამო-

უახსებდა ავიცილებულ მზიას, თემურის, თეას, თენგოს, ნინოს, ინგას, ნათიას, ბაჩოს, ემირს, თამთას, გიორგის, გვანცას, თათიას, კასას, ზეიადს, ნანას და ყველანი ერთად გაუყვებოდნენ გზას ფიჭვნარისაკენ. გზადაგზა კი მღეროდნენ, კითხულობდნენ ლექსებს, იმეორებდნენ ნინა დლით

სული ბავშვები ცოდნას, იძენდნენ ჩვევებსა და თვისებებს, სვალ და ზეგ რომ ასე გამოადგებათ ცხოვრებაში, საკუთარი მოწოდების, ადგილის განსაზღვრაში.

თავიდან ქალბატონ ლამარა ცუცქირიძეს, რომელიც ყოველ წელიწადს ისვენებს ბორჯომში, ერთი-ორი

ტია ზრდის და აჯვანობებს ბავშვებს, რომლებიც მისი წყალობით მარტო საერთაშორისო ენას — ესპერანტოს და მსოფლიო ხალხების ცკკვა-სიმღერებს კი არ ეუფლებიან, არამედ ეულტურულ, განათლებულ, თავაზიან, გულსისმირე და შრომისმოყვარე ადამიანებად ყალიბდებიან.

სასწავლეს, გამოთქმებს, მთელ წინადადებებს, მერე შეისვენებდნენ, ჩამოსხდებოდნენ, ცოტას ივარჯიშებდნენ, იცკვებდნენ, ნახევრებდნენ და ისევ აგრძელებდნენ გზას. ასე გაივლიდნენ კილომეტრნახევარს და უკან ბრუნდებოდნენ. ამის მერე იწყებოდა სერიოზული მეცადინეობა ტყეში გამართულ მაგიდასთან. ლამარა მასწავლებელი ასწავლიდა ესპერანტოს, ცკკვას, სი-

ამიტომ ცხადებოდა ყოველ დღით დანიშნულზე თითქმის ერთი საათით ადრე მწვანეთვალეობა ნინო გოგოლაძე ლამარა მასწავლებლის სახლთან, — ამიტომ აღვიბებდა მთელ ოჯახს უფინია ხუთი წლის ინგა მესხი — ჩქარა, ესპერანტოზე არ დაბავჯანდესკო! ამიტომ დიურეკს შინ, ხაშურში დაბრუნებისთანავე ლამის ატირებულმა დეიდაშვილებმა ბაბო მზიანუკილმა და

ემირ ავაჯიტემ, ლამარა მასწავლებელს „ფლოროში“ გვინდაო; ამიტომაც არ გაუცდენია არც ერთი მეცადინეობა მშვენიერ ნანა მდივნიშვილს; ამიტომ მოუხარდა გაცვეთილებზე სოხუმელ ლტოლვილს – ნათია შუბითიძეს; ამიტომ არ თაკილობდა მასზე ბევრად უმცროსებთან ერთად მეცა-

ლიან შესახვედრად მისი (სასა) და მისი ძმა გიორგი, საბავშვო ბაღის აღსაზრდელი, კუდრაჭა ინგა მესხი (ფლოროს) მომავალი იმედი, სიცოცხლე და სიყვარული), მერვეკლასელი ნანა მდივნიშვილი (მოფლოზაზე მიეცნებენ, მოხდენილი და ლამაზი, ფრიაღოსანი, „მცირე ფლოროს“ ორგანიზატორი

ლამია მთელმა სამურმა შეიტყო „ფლოროს“ დიდი და მცირე კუჭების, ლამარა მასწავლებლის წამოყვანა და ბევრ მათ თანატოლსაც გაწმინდა ესპერანტოს შესწავლას; სურვილის მათი მშობლების და მესწავლეულების სახით კი ქ-მა ლამარამ მადლიერი თავყვანისმცემლები შეიძინა.

„ფლოროს“ კიდევ სხვა წევრები – თონა ლაზარაშვილი (თბილისის მე-6 გიმნაზიის მეხუთეკლასელი, ულამაზესი, საუკეთესო მომღერალი და მოცეკვავე) გვანცა და კახა (ორივენი ძირითადად „ფლოროს“ აქტიური წევრები არიან), თათა და გიორგი ხაინძრავები (გონიერი და ზრდილი და-ძმა) და ნათია შუბითიძე (სოხუმიდან ლტოლვილი, აქტიური მოსწავლე და მონადირეული ესპერანტისტი)

დინეობას მეთავლასელი ზვიად კუჭაძე და ბოლოს – ამიტომ ოცნებობენ ყველანი მომავალ საზაფხულს არდადეგებზე...

„ფლოროს“ ფილიალის ბირთვს ძირითადად მკვიდრი ბორჯომელი ბავშვები შეადგენენ. ბორჯომელები არიან ზვიად კუჭაძე („ფლოროს“ სული და გული, მისი დაცვა, ზრდილი, გონიერი, ნიჭიერი, განათლებული) და მისი და, მესამეკლასელი თამაზ (მომზიბველი

და ხალისიანი ესპერანტისტი), მერვეკლასელი თენგვზ ნონიკაშვილი (უცუქესი და უსაცყარლესი), ნინო გოგოლაძე (დაახ, ის მშვენიერი მწვანეთვალეა ნინო, ყველას რომ ასწრებდა ხოლმე დილაობით მასწავლებე-

ბორჯომში ჩამოსულები და როცა ესპერანტოს კლუბის ფილიალის არსებობის ამბავი გაიგეს, მამინვე მიაკითხეს ქ-ნ ლამარა ცუცქერიძეს. თეონას იმდენად მოეწონა ესპერანტოც და „ფლოროც“, იმდენად შეუყვარდა ლამარა მასწავლებელი, რომ გადაწყვიტა თბილისში დაბრუნებისთანავე მის ძირითად კლუბში ჩაწერილიყო.

გაივლის ზამთარი, მერე –

გაზაფხული და ნანატრი საზაფხული არდადეგებაც დადგება და მამონ ისევ ამოქმედდება ბორჯომული „ფლორო“ და ისევ განახლდება ქ-ნ ლამარა ცუცქერიძის დაუკონყარი გაცვეთილები, ამდენ სიხარულს რომ ანიჭებს მასწავლებელსაც და მოსწავლეებსაც.

ბ-ნი ალექსანდრე მალრაძე). და თუ მათი ცოდნის დონით, ზრდილობით, ახლის შეცნობისაყენ სწრაფვით ვიმსჯელებთ, შეიძლება ითქვას, რომ მათ კარგი მასწავლებლები და, რაღა თქმა უნდა, კარგი მშობლები ჰყავთ.

ბორჯომელებთან ერთად ესპერანტოს სამურისდან და თბილისიდან დასასვენებლად ჩასული ბავშვებაც სწავლობდნენ. მეხუთეკლასელი ბაჩო მამიაშვილი (გონიერი და ხალისიანი) და მისი დეიდაშვილი მერვეკლასელი ემირ ავაჯიტე (უცუქესი, სიცოცხლე ბიჭი) ხაშურის რკინიგზის N5 სკოლის მოსწავლეები არიან და მათი წყალობით დღეს უკვე

Floro

შენ და სიყვარული

1. კლასში ახალი მოწაფე მოვიდა (გოგონა ან ბიჭი). პირველი ნახვითანვე ძალიან მოგეწონა. რას იფიქრებ?

ა — „მაგარი ვიღაცაა! იმედია, ვერ არავინ არა შეყავს!“

ბ — „მადლობა ღმერთს, სკოლაში სიარული ისე მოსაწყენი აღარ იქნება.“

გ — „ნეტავ სანახევროდ მაინც აღმოჩნდეს ისეთი, პირველად რომ მომიყვება.“

2. ღამის თერთმეტ საათზე კარზე დარეკეს. ზღურბლზე შენი მუზობელი (გოგონა ან ბიჭი) დგას. როგორ გგონია, რა დასჭირდა მას ამ შუალამეს?

ა — ალბათ, ჩემგან ტელეფონით უნდა დაურეკოს ვინმეს; შემთხვევით კარი ჩაუკეტა, ან რამე ამკვარი.

ბ — ტელეფონი გაუფუჭდა და სერიოსის სანახავად მოვიდა.

გ — საყვარელმა გოგონამ (ბიჭმა) მიატოვა და ჩემთან მოინდომა ბულის გადაღება.

3. მეგობრის დაბადების დღეზე ხარ და გადასარეც გოგოს (ბიჭს) ეარშიყები. შამპანურის შემდეგ ის გთხოვს, ჩუმად წავიდეთ აქედან და საღამო სადმე ერთად გავატაროთ. შენი რეაქცია?

ა — „სამწუხაროდ, სადღესობად სულ სხვა გეგმები მაქვს.“

ბ — „მე მგონია, უმჯობესი იქნება თუ დავრჩებით და ვიცეკვებით.“

გ — „წავიდეთ, ოღონდ მხოლოდ ნახევარი საათით.“

4. პეიზაჟი გვაგინდება :

ა — შინ არაფერი მიგიატეობია, მთავარი იყო თავი მოგენუსრიაგებია.

ბ — მთელი ბინა არეულ-დარეული დატოვე, ყველგან შენი ტანსაცმელი ყრია: ვერაფრით ვერ აირჩიე, რა უნდა ჩავტევა.

გ — ყველაფერი წესრიგშია —

დალაგებულ-დანორილებული, მაცივარში კი ერთი ბოთლი კოკაკოლა ცივდება.

5. მეგობარი გოგონა (ბიჭი) გაიშობს, როგორი დრო გაატარა გუშინ ბიჭთან (გოგონასთან), რომელიც მოსწონს. შენი კომენტარი:

ა — „კიდევ ინდომებდი მასთან შეხვედრას?“

ბ — „მისი ტელეფონის ნომერი თუ გაქვს?“

გ — „მართლა მაგარი ვინმეა?“

6. მეგობართან გამართულ საღამოზე მოულოდნელად შესწავილი შეყვარებულს შეხვდები. ერთმანეთი დიდი ხანია არ გინახავთ. როგორ მოიქცევით?

ა — გავიხსენებ იმ დროს, როცა ერთმანეთს ვხვდებოდით.

ბ — განსხვავებულ თემაზე ვლაპარაკობთ.

გ — ძველი ურთიერთობის აღდგენას ვთავაზობთ ერთმანეთს.

7. ტელეფონში რომანტიკულ მელოდრამას უჩვენებენ. შენი შეგრძობებები?

ა — სამწუხაროა, რომ ასეთი ლამაზი სიყვარული მხოლოდ კინოშია.

ბ — ო, როგორ უყვართ მათ ერთმანეთი! — ამ ადგილზე ყოველთვის ვტირი.

გ — აი, როგორი სიყვარული არსებობს ქვეყანაზე.

8. ისე მოხდა, რომ ღამე უცხო ქალაქში მარტო აღმოჩნდი, და ვიღაც ბიჭი (გოგონა) გათავაზობს, ჩემს ბინაში გაათიე ღამეო. დათანხმდები?

ა — მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შევატყობ, რომ გულმსვენლია.

ბ — მარტო იმ შემთხვევაში, თუ სანდოდ მომიჩვენებს.

გ — არავითარ შემთხვევაში.

9. თავს მითოვებულად გრძობ. შენი საყვარელი ადამიანი გვერდით არა გყავს. როგორ შეეძრძოლები ასეთ განწყობილებას?

ა — სადმე წავალ, გულს გადავყოლებ, გავერთობი.

ბ — დარდის გასაქარველად ჩემს დაქვლს (მშავლს) მივაკითხავ, კილაპარაკებთ, ვიჭორბულებთ და გუ-

ლზე მომეშვება.

გ — ავადები და ჩემი დარდის მიზეზს დავურეკავ.

10. ერთხელ მაინც თუ შეგებვდრია წამდვილი დიდი სიყვარული?

ა — კი, ჩვენ ახლაც ძალიან ბედნიერები ვართ.

ბ — ერთხელ? ათჯერ მაინც შემხვედრია!

გ — დარწმუნებული არა ვარ, თუმცა...

შედეგი

კითხვა	ა	ბ	გ
1	5	10	15
2	10	15	5
3	15	10	5
4	15	5	10
5	5	10	15
6	10	15	5
7	15	5	10
8	5	10	15
9	10	15	5
10	15	5	10

შუალედი

50-75 ქულა. მეტისმეტად ხარ დეკავებული საკუთარი გარეგნობით. სწორედ ამიტომ ზოგჯერ გულს ვერ იმორჩილებ. ზოგჯერ რამდენიმე ალურსიანი სიტყვა, ერთი მზერაც კი შეშინებს, როცა თავი დავარგო. გასაკვირი არ არის, რომ არა ერთხელ განხიბულხარ. შეყვარებ, ოღონდ სიცოცხლეს ნურავის გაამწარებინებ.

80-120 ქულა. პრინციპში, შენ იცი, რაც გინდა. მაგრამ ზოგჯერ ამბის შეღამება გიყვარს. მოიხსენი ვარდისფერი სათვალე. შენ ხომ გონიერი ადამიანი ხარ! ადამიანებშიც კარგად უნდა ერკვეოდე და საკუთარ გრძობებშიც.

125-150 ქულა. კეთილი ხარ. მაშინაც კი არ კარგავ გონებას, როცა ყურებშივე შეყვარებული ხარ. გული და გონება შეთანხმებულად გიმუშავებს. ვერც ქათინაურებით შეგაცდენს კონკრეტულ ადამიანში ან მზერით და დაპირებებით. ნებისმიერ შემთხვევაში არჩევნის უფლება შენ გრძობა.

ოფომხერი ჰინ ზაპინდენს ოცნებას

წელს კახეთის სალიტერატურო გზაზე „ათინათის“ ბიბლიოთეკის სერობით გამოვიდა სოფიკოს ჩანახატების, წერილების, მოთხრობების, ზღაპრების კრებული „ბილიკი“ (გამომცემელი: კულტურულ-საგანმანათლებლო ასოციაცია „სადავო სასაკე“).

ამოსაკულე ყუიასა

ჩვენს უბანში ერთი ჭკუანაკული ქალი ცხოვრობს, სახელად ნათელა. მას მოგადო თავზე თმა ბიჭურად აქვს აჭრილი, სახეზე ღიმილი და სთამამებს და დაბრეცილი კბილები სასაცილოდ მოუჩანს, თვალები კი მუდამ სვედიანი აქვს. თუ რამე აწყენინე, გაგებულება და ქათინაურებით გულის ველარ მოულობს, წყენას წარამარა შეგასენებს. ნათელა სწრაფად, გაუგებრად ლაპარაკობს და სათქმელს უეჭველად გინებით ამთავრებს. გინება ისე მკაფიოდ იმისი, თითქმის მხატვრული კითხვის ოსტატით ლექსს კითხულობსო. გაილანდლება, იდაყვში მოხრილ მარჯვენა ხელს უკან იჭერს და ქაწქარი და ბუზლუნით ქუჩას დიდი, ნაჩუქარი ტუფლების ფლატუნით მიუყვება.

ნათელას გიჟად თვლიან და ამრეზით უყურებენ. არადა, პენსიით თავსაც ირიჩენს და მწობლებსაც ენმარება. თითქმის მთელ უბანს მისი ვაილი აქვს. თუ ფული დააკლდა, მხსნელად ნათელა ეგულებათ, თან ეპირფერებანი: ნათელ, ხო იცი როგორ მიყვარხარ, ერთ-ორი ღარი მასწესხო. ერთმა რვა ღარის თხოვნაც კი გაუბედა. ის მწობლებს ენდობა და დახეული საფულიდან ფულს ღიმილით იღებს. მას ძალიან სიამოვნებს, როდესაც მხარზე ხელს მეგობრულად უტყაპუნებენ. ასეთ დროს კმაყოფილი ხმამალა იძახის: ხო, ხო, თქვენ ოღონდ კა-

რგად იყავით და მე ყველაფერს მოგცემთო.

ნათელა ძველ, გაურემოტებელ ოთახში ცხოვრობს. აგურის კედელთან ხის საწოლია მიდგმული, ოთახის შუაში კი სახელდახლოდ შეკრული, აწოწილი მაგიდა დგას.

ნათელა ძალიან ეშუაყა. ვთქვათ, ორი ფორთოხალი აქვს, ერთს ერთ დღეს მოგიტანს, მეორეს მეორე დღეს. თუ ვინმემ დაიჩილა, სიგარეტი აღარ მაქვსო, ნათელა უჩურჭურად დგება და სიგარეტით ხელში ბურუნდება. სასუე კოლოფს არავის ჩუქნის, თითო-თითო ღეროობით კი ბევრს უხარებს გულს. მას მთელი უბანი ემადლიერება. მალაზიამიც ეგზავნებოთ და არც ნავეის გადაყრას თაკლობს. მწობლებიც არ ჩრებიან ვალში, ფულსაც დროულად უბრუნებენ, ნათელას ნდობა არ დაეკარგოთო და ხანდახან ცხელი კერძითაც უმასპინძლებიან. თუმცა ზოგიერთი ნათელას ავადმყოფობით სარგებლობს და უსინდისოდ ატყუებს.

ნათელას რამდენიმე წლის წინათ მასავით ჭკუანაკული და დაულუა. მას შედეგ გულში შიში შეეპარა, მწობლებმაც რომ მიმართოვნ, ეთხოვდა და ავალაპარაკო, ამიტომ უკანასკნელ ლუკმას იყლებს და დახმარებაზე უარს არავის ეუბნება.

ნათელა ქუჩა-ქუჩა მოხეტიალე ყულაბას მაგონებს.

ჩემს ქალაქში ბევრ დაღვრემილად ამიანს გზადავ, მათზე მუუზნებანი, ომს გამოქცნო. ტელეფონში ყოველდღიურად არევენებ იარაღის კაცებს, დანერულ სახლებს, ატირებულ ბავშვებს, ტანებს, თვინთმფრინავებს. ო, რა კარგი იქნებოდა, ყველა ეს იარაღი დიდი ორმოში ჩამიაროსო, ზეღ მშვიდობის სახლი აშენდეს, რომელსაც ყვევილებს ლამაზი ბაღი ექნება.

დედამ იაპონელ გოგონაზე, სადავო სასყენე მიამბო. გული დამწყდა, ბევრი ვიტირე. ბაღში სადავო სასაყის ძველი დიდიდგება და აქ მოსულ უფროსებს დავაიცებთ, რომ ომს არასირებს დაიწყებენ.

მშვიდობის სახლი უნდა იყოს პატარა, მაგრამ ზღაპრული. აუცილებლად ვარდისფერი და ყვავილებიანი ფარდებით. ირველიც მტრედები და წეროები იფრენენ. მშვიდობის სახლში ჩამოსვლა დედამიწაზე მცხოვრებ ყველა პატარას უნდა შეეძლოს. კარში მოხალისე ვამბახები იდგებიან და ყველა გალიმებული შემოქა. ბაღში იქნება სამარკლო და ყოველდღე დაერვაკე მშვიდობის ზარებს. ბოროტი კაცი მშვიდობის სახლში ფეხს ვერ შემოდგამს, ვერც ბაღში და საერთოდ, შორიდანაც კი არ გაყურებინებთ.

დედამ მითხრა მშვიდობის სახლის აშენებას ერთი ტანის ფულიც არ უნდაო. ძალიან გამიცივრდა, აქამდე როგორ ვერ მოიფიქრეს უფროსებმა ტანკებისა და თვინთმფრინავების მაგიერად მშვიდობის სახლის აშენება? დედას გაუღიმა. მე კი ძვერო, ჩემს მეგობრებთან ერთად აუცილებლად ვიპოვი ისეთ ადამიანს, რომელიც მშვიდობის სახლს აგვიშენებს.

13 წლის პალარი (პაპო) ძაშუაშვილი თბილისის 55-ე საშუალო სკოლის მე-5 კლასის ფრიადოსანი მოსწავლეა. თუმცა ყველა საგანში ერთნაირად ძლიერი, ქართული ენა და ლიტერატურა გამორჩეული უყვარს, ეს კი უწინარეს ყოვლისა ამ საგნის მასწავლებლის ქაბატონ თინათინ დეკანოზიშვილის და-მსახურებაა. თანატოლებში ვაკო ზრდილობითა და მონერსივებულობით გამოირჩევა.

თვალებით იჩქვრებოდა სალონიში. „უცხო ენაც სცოდნია, გაიფიქრა ბავშვმა, - სკოლაში რომ დაედიოდე, უეჭველად უარგი მოსწავლე ვიქნებოდი.“ ბატარაობისას დედაჩემი ლექსს ერთხელ რომ წამოეთასავდა, უკვე შევიტრიალე ვიცოდი... სკოლაში რომ დაედიოდე, მეც რამდენი რამ მეცოდინებოდა... ბიჭი მორჩა შუშის წმენდას. პოლიგონი ბავშვმა ჩამუქებულად სატყეველი მკვირცხლად ჩასწია და დედის მიცემული ხურდა ბიჭს სველ მუჭში ჩაუხსნიალა.

ოკი ბიჭი

ზაფხულის ცხელი დღეა. მზე ზენიტიდან იცქირება და შემაწუხებლად აჭერს.

სუპერმარკეტიდან საესე პარკებით დატვირთული ახალგაზრდა ქალი გამოვიდა, უკან პატარა ბიჭი გამოჰყავდა, ცივი „სპრაიტს“ ხერყდა და თან ტუჩებს გემრიელად ილოკავდა, ქალმა პულტის საშუალებით იქვე მდგომი ლამაზი, უცხოური მანქანის სიგნალიზაცია ააწვინა და კარი გაიღო.

სარეკლამო დაფის ჩრდილში მდგომი სამიოდე ბიჭიდან ერთ-ერთი, წყლით საესე ბოთლითა და ღრუბლით ხელში, ქალისაკენ გამოიქცა და ხვეწნა-მუდარიტ

მიმართა: „- დედა, თქვენი მანქანის შუშას გავწმენდ რა? მტერიანია“. ქალმა თანხმობის ნიშნად თავი დაუკრა და მანქანაში პარკების ჩალაგებას შეუდგა. მასთან მყოფი ბიჭი წინა საეპარქლოში ჩაეშვა, კარი სასწრაფოდ მიიჯახუნა და სალონში კონდიციონერი აავგუუნა. ქალსა და ბიჭს შორის დიდი მსგავსება მიგახვედრებდა, რომ ისინი დედა-შვილი იყვნენ. მანქანის შუშის წმენდით გართულ ბიჭს მამინევი თვალში მოხვდა თავისი თანატოლის თეთრი კანის ფერი, რომელსაც ზაფხუ-

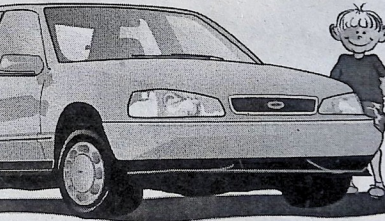
ლის მწველი მზე ოდნავადაც არ ეტყობოდა. თვითონ მოშიშველებულ მხრებზე მზე შოკოლადისფერად ჰქონდა მოვიდებული. აშკარა იყო, მთელ დღეს ღია ცის ქვეშ იტარებდა. თმები ბოლომდე გადაეპარსა, ხოლო თავზე კი ადვილად შეამჩნევდით, რომ კეფა არაერთხელ ჰქონდა გატყეხილი. მუხსს ზემოთ გადაჭრილი ჯინსის შარვალი სა-

ბიჭმა თვალი გააყოლა ადგილიდან გასრიალებულ მანქანას, მერე ფული საგულდაგულოდ გადათვალა და თავის ძველ ადგილს დაუბრუნდა.

ცხოვრებით განვებივრებული ბიჭი ერთი წამითაც არ დაუშვებდა იმ აზრს, რომ შეიძლება ოდესმე ისინი, როგორც სწორი-სწორს, ისე შესვდნენ ერთმანეთს, ცხოვრებით დამაფრული ბიჭი კი ერთი წამითაც ვერ წარმოიდგენდა, რომ ოდესმე შეიძლება იმ განვებივრებული ბავშვის სწორი გახდეს.

არადა, მათი სიცოცხლის პირველი დღეები გაჭირვებული ვაშლივით ჰგავდა ერთმანეთს. ისინი ხომ ერთსა და იმავე დღეს, ერთ სამშობიარო სა-

ხლში მოეუღინენ ქვეყნიერებას, ოთხი დღის მანძილზე ერთნაირ საფურცელში გახვეულნი, ერთ ოთახში გვერდი-გვერდ იწვნენ. ორივე ბიჭს სახელად ნიკა დაარქვეს და ორივე საქართველოს შვილი იყო...

ვდომზე საეპარქლოდ გაწყალებოდა, დახული სანდლებიდან კი თითები გადმოყოლოდა.

ასაკით ტოლი ეს ორი ბავშვი დღე და ღამესავით განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან. პირველი ცხოვრებას გაენებივრებინა, ხოლო მეორე მწარედ დაეცაგრა.

მანქანაში მყოფმა ბიჭმა მანგიტოფონის ლილავს თითი და აჭირა და მისი საყვარელი მელოდია ჩართო, თან უცხო ენაზე თვითონაც აჭყა. ცხოვრებით დაჩაგრული ბიჭი წმენდდა შუშას და მალიმალ ცნობისმოყვარე

ოგომხერი

საბავშვო ჟურნალი

ეს იგავი ერთმა ბრძენმა ორ სა-
უხუნუნო მტერი წინს წინათ თქვა. მრავალ არაკთან ერთად წიგნად აკრძა და „სიბრძნე სიკრუისა“ უწოდა. ის ბრძენკაცი დიდი ქართველი მწერალი სულხან-საბა ორბელიანი იყო; დიდხანს ცხოვროვდა, ბევრი რამ გაეგონა და თავისი თვლითაც ენახა. მაგრამ როგორც ყველა სიბრძნე, საბას „სიბრძნე სიკრუემაც“ ფაშთა სვლას გაუძლო და ჩვენამდე იმგვარად მოვიდა, არც პენი დავარგა, არც — აზრი.

სხვა მრავალთა შორის, აი რას გვიამბობს სულხან-საბა ორბელიანი, — კაცი მრავალჭირნაზი და საშუალო პატრიოტი.

„ორნი ძმანი იყვნენ. უხუცესს ცოლ-შვილი ჰყავდა და მრწემი ყოვლი იყო. გაიყარნენ ძმობისაგან და ერთად ველარ დადგნენ. ყოველივე გაიყვეს, რაც ჰქონდათ. რა პური გაიყვეს, ერთის ორმო კალოს აქეთ იყო და მეორისა — იქით.

უხუცესი მოიპარევიდის თავის ორმოდაშა პურსა და მისაში ჩაჰყრიდის და იტყოდის: მე ღმერთმან ცოლი და შვილი მიბოძა, მოგმევიღლინ მეყანან, მას ძმას არა რა ჰყავს. ესე მისი იყოს და მან ჭამოს.

და იგი უმრწემის ძმა მოიპარევიდის თავის ორმოდან და უხუცესისაში ჩაჰყრიდის: მე მარტო ვარ და ჩემი საწარი, სადაც მივალ, ავიღო არს; იგი, ძმა ჩემი, წერილიშვილ არს და მას უფროსი უნდებდა და მისი იყოს.

ეგრე დაჰყვეს ყოველნი დღენი და ღმერთმან ორთავ განუშრავლა ყოველი და არა მოკლდა საზრდო მათ“.

დააკვირდით ამ უკანასკნელს: „არა მოკლდა საზრდო მათ“. ნუ გავიგებთ ამ იგავს პირდაპირი, ყოველდღიური მნიშვნელობით, და მო-

რალიც ცხადი იქნება: თავისი უხვად გაცემით უმცროსს, ანუ მრწემს, არა აკლდებოდა რა, რადგან წინ უფროსის გულისხმებურება და სიკეთე სხვებოდა; მეორეს მხრით კი, უფროსს

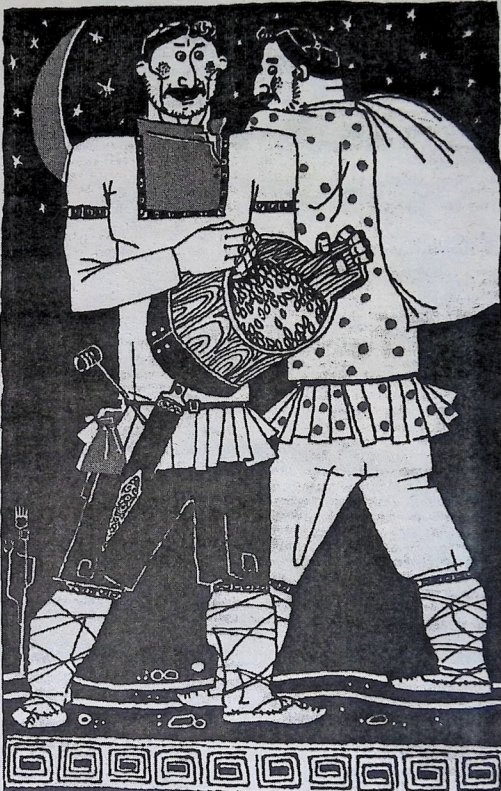
აღბათ, პირველი სიძველეს მანის წაღიღებულად დაიბადა ქება შინს სიკეთისა, რომელსაც დღემანინაზე და ეს იქნებოდა ადამიანისათვის სიითხო და სინათლე მოაქვს. პირველი ნახატი შეიქმნებოდა ისევე და ისევე სიკეთის გამარჯვებულს — ადამიანი ამარცხებს ბოროტ ძალას, სძლევენ ბუნების მრისხანებას.

შორს ნუ წავალთ, გადავხედოთ ხალხურ ზემოხიტიყვიერებას. გარდა იმისა, რომ ყველა ხალხის ფოლკლორის თავისი განუმეორებელი შემოქმედებითი სახე აქვს, ბევრი რამ საერთოდ მოგმეწევა. ეს არის პირველყოფისა ისევე ბოროტზე კეთილის, სიბნელეზე სინათლის, ჭირზე ლხინის გამარჯვების მარადიული მოტივი. სრულიადაც არ არის შემთხვევითი, რომ ყველა, თქვენთვის კარგად ცნობილი ზღაპარი თითქმის ერთნაირად — ბედნიერად მთავრდება და ბოლოთქმის ხშირ შემთხვევაში ერთნაირად: „ჭირი იქა, ლხინი აქა...“. ბოროტზე კეთილის გამარჯვების სიბრძნე აფორისტულად გამოხატა რუსთაველმა „ვეფხისტყაოსნის“ ცნობილ სტროფში:

„ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“.

ადამიანის კეთილშობილებასზე, ვაჟაკობასზე, სინდის-ნაწუხზე კაცობრობის საუხუნუნების მანძილზე შეუბრძნებულად ნარმოდგენა აქვს. ეს ნარმოდგენა დიდხანს ყალიბდებოდა, დრო და ფაშთი ინრობობდა და, ამის გამო, ურყევი და მარადიული გახდა. ქართველ ხალხს, მაგალითად, თავისი შეხედულება კაცობასზე და ადამიანობასზე „კაი ყმის“ სახით გამოუხატავს. „კაი ყმა“ ქართველი ხალხის შეიქმნელების ყველაზე ქება-

ის მადლი უნათებდა გასა, რომელიც თავადვე ქნა თავისი სიკეთით. „სიკეთის ქნა“ ადამიანურიობის ერთ-ერთი ყველაზე ჭეშმარიტი და-დასტურებაა. სიკეთე უსაზღვროა, ამოუწურავი დაუღვევი და დიადი. რომ შეიძლება ორიოდ სიტყვით იმის თქმა, თუ რას გამოხატავს ბოლოს და ბოლოს მთელი მსოფლიოს კლასიკური ლიტერატურა და ხელოვნება, პასუხი ამგვარი იქნებოდა: სიკეთის უძლეველობას და სიდიადეს.

შესხმული გმირია. „კაი ყმა“ — ვაქაცი და მართალი უნდა იყოს, მოყვრობაც უნდა შეედლოს და მტრის მტრულად დახვედრაც; უნდა უყვარდეს თავისი მამული და ერი, და არ ფიქრობდეს მხოლოდ საკუთარ თავზე, არ მიითვლიდეს მხოლოდ თავიყურ, ფიქრობდეს მოყვასზე და უყვარდეს მოყვასი. აი, ერთი ხალხური, სულ უბრალო ლექსი:

„ყმაწილო, ბენიყო, დარბაისლობა იცია? ნინ ჩასვლა, უკან ამოსვლა, ჩაშველებული იცია? დაფიქრა სწორ-ამხანაგი, — ჩასვლა-ჩაშველა იცია?“

აქ „ნინ ჩასვლა“ ნინ გაძლოლას და სიძულეებთან სხეებზე ადრე შებმას გულისხმობს. „უკან ამოსვლა“ კი — მოყვასის სამშვიდობოზე გამოყვანას და ბრძოლის ველიდან ყველაზე ბოლოს გამოსვლას.

ადამიანის საქციელს, თუ ეს ენიხადდებოდა გარემომოყვება ინტერესებს და გამსჭვალულია მხოლოდ საკუთარ კეთილდღეობაზე ზრუნვით, თუ აქ საქციელს სხვისი ბედ-იღბლისადმი გულგრილობა უდგეს საფუძვლად, ხშირად გამოვხატავთ ხოლმე ერთი სიტყვის „ეგონიმი“. შეიძლება ეს ტერმინი ყოველდღიურებაში არც გამოვიყენოთ და ეგონისტ ადამიანზე უბრალოდ ვთქვათ: „ცუდი კაცია“, „ცუდი ბიჭია“, „ცუდი ქალი“, „ცუდი გოგოა“, მაგრამ ამას არა აქვს არსებითი მნიშვნელობა. „ცუდი ბიჭის“, ანუ, როგორც ძველ ხალხურ ლექსებში იტყოდნენ, „ცუდი ყმის“ ერთ-ერთი ცუდკაცობა სწორედ „ეგონიმი“ა. „ცუდი ბიჭს“ ყველაფერი წყენას ჰგვრის: სხვა რომ კარგად სწავლობს, უკეთ რომ თამაშობს ფეხბურთს, უკეთეს ლექსს რომ წერს, სხვას რომ ატყებენ და აჯილდოებენ, სხვას რომ ბევრი მეგობარი ჰყავს... ერთი სიტყვით, ეგონიმი ყველგან წერილობით მუდავდება და მასზე ლაპარაკიც კი უსიამოვნებას აყენებს ადამიანს.

რა თქმა უნდა, მომურწიება სხეებზე მეტად თვით მომურწენს აზარალებს: აღრიზანებს, ტოლ-სწორები-საგან თიხებს; ხდის ნერვიულსა და დაძაბულს...

რა არის მომურწიება? თანდაყოლილი „უკურნებელი სენი“ თუ უკულტურობა, რომელიც ჩვენდა შეუმწმენველად თანდათანობით აღმოცენდება და იზრდება ხოლმე?

ერთი თქმულბა არსებობს, ბრძენთან რომ სამი დღის ბავშვი მიიყვანეს აღსაზრდელად და ბრძენმა რომ

სინაწულით თქვა, სამი დღით დაგავიანდათ მოსვლაო. აქ დღეებზეა ლაპარაკი და, წარმოიდგინეთ, სადამდე მიდის საქმე, როცა „ბრძენთა მისვლას“ დღეობით კი არა, თვეობითა და წლიობით აგვიანებენ ხოლმე?

და აი, ოჯახში იზრდება ბიჭი, „ბრძენთან მისვლას“ კი არა და არ ფიქრობენ („ბრძენთან მისვლაში“ ამჯერად გონივრული აღზრდა ვიგულისხმობ), თავს იმით იმართლებენ, ჯერ პატარაა და, ან კეთილი სიტყვისა რა ესმის, ან დაუტყვისას რას გაიგებენ.

ბიჭს დღეობაზე ამხანაგები ეწვიენენ, მაგრამ სათამაშოები არაგებს დაიწყება. აბა, ბიჭმა რა იცოდა, რომ სტუმრისათვის პატივი უნდა ეცა, — ის ხომ „ბრძენთან“ ჯერ არ იყო მიყვანილი.

როცა ენოში გავიდა, იქაც ყველაფერი თავისთვის უნდა იდეს. საყურო სახლში ასე იყო მიჩვეული და ფიქრობდა, სახლი და ენო რამ გაყო. ბებიის თუ დედის ხაზრით ენო-ბიჭს დაუთმეს და ბიჭმა იფიქრა, — მე ვარ, რაც ვარო.

ხანი გავიდა და ახლა საბავშვო ბავშვ მიზარდეს. იქაც მასწავლებლას შესთხოვდა, ვუთქვამ ბიჭია, სხვებს არა ჰგავს და ცოტა თქვენც აპატიეთო. აღმზრდელებმა იფიქრეს, ეს ბიჭი თავის დროზე „ბრძენთან“ ამ მოუყვანიათ და, ახლა რომ ცოტა არ ვაპატიეთ, დაგვიანებულაც კი არისო. საბავშვო ბაღიდან ბიჭმა სკოლას მიაშურა...

დაწვეული ამგვარად იყო და, სკოლაშიც ყველაფერი მარტო თავისთვის უნდა იდეს: ყურადღება, პატივისცემა, დათმობა, კარგი ნიშანი... თავისი თავი ყველაზე უკეთესი ეგონა და ვერც კი იფიქრობდა, სხვასაც თუ ეკუთვნოდა პირველობა; სხვისთვის თავდადება კი არა, ხელის გამართვააც არ შეეძლო; უფროს-უმცროსი არ იცოდა და გოგონების პატივისცემაც არ ჰქონდა; გათამამებული — კრძალულობასთან მწყრალად იყო. და ყველაფრის თავისკენ მითლამ ერთ მშვენიერ დღეს აფიქრებინა: ყველას ვჯობივარ და მე ვარ ყველაფერიო.

„ყველაში“ კი ერთხმად დაასკვნა, რომ მომურწენ ბიჭი მომურწიებას აღარ ჯერდება და გათავსებულა კი-დაც. მაშინ მშობლები შეუნდნენ, როგორ მოვიცეთო... მაგრამ ბიჭს აღიარაფერი ანაღვლედა. ვერც ინაღვლედა, ის ხომ „ბრძენთან“ არ იყო ნამყოფი. —

ნუ იფიქრებთ, რომ ბიჭის მშო-

ბლები ცუდი ხალხია. ყველაფერი იმის გამო მოხდა, რომ მათ ზედმეტად უყვარდათ შვილი, შეშინდნენ, არ დაგვეჩვარგოსო, და თავდაპირველად დევი იმზე მეტის უფლება-მისცეს ვიდრე ბიჭის „კაი ყმა“ გახლდამას სჭირდებოდა. გულკეთილობამ სძლია კეთილგონიერებას და ბიჭს არაფერი ჩააგონა მარტოეი სიძარტლე: ადამიანი მარტო არ ცხოვრობს!

ადამიანი მარტო არ ცხოვრობს! სულ უბრალო ამბით დაიწყოთ: თქვენ გაცვიათ, იცვევებთ პურით, რომელიც გულეჩავს მოჰყავს, ცხოვრობთ სახლში, რომელიც კალაბროზებმა და ხუროებმა ააგეს, სწავლობთ სკოლაში, რომლის ამწებებზეც მუშები ოვლს ღვრიდნენ, სტუმართ მერხზე, რომელიც დურგალმა გამოთავა; ნინებზე, რომლითაც თქვენ სწავლობთ, დაიხარჯა მწერლის, რედაქტორის, კორექტორის, ამწინძავის და სხვათა თერაოდ გათენებული დაბეჭები. საღამოს თქვენ მიდინართ თუ ატვრია ან კინობი და ზოგჯერ არც კი გახსოვთ, რომ ერთი წარმოდგენის შესაქმნელად თვეების მანძილი იღვწოდა ათეულობით ადამიანი, ერთი კინოფილმის დასადგმელად კი — ალბათ, ათასზე მეტი კაცი.

დავკვირდით: იმისათვის, რომ ერთ დღეს ადამიანურად იცხოვროთ, თქვენი ზრუნვა ხალხი, რომელთა რიცხვის დადგენაც კი შეუძლებელია. ამას დაეუმატოთ კეთილი ღიმილი, რომელიც ადამიანს პურზე და წყალზე ნაკლებად არ სჭირდება, კეთილი სიტყვა, რომელიც ხშირად მზენობასა და ძალას გვაძლავს, მეგობრების სიყვარული და პატივისცემა, რაც დიდ რამედ გვიღობს, სიადრბისილედ და წესიერება უბრალო გამბეღლისა, რომელსაც, ჩვეულებრივ, „უცხოის“ ვეცხებით, მაგრამ რომლის სიადრბისილესუდაც დიალაც დამოკიდებულია ჩვენი ყოველდღიური სიმშვედე.

ჩვენ მარტო არ ცხოვრობთ: ადამიანს არ შეუძლია მარტო ცხოვრება. ადამიანი იღებს ხალხისაგან და ვალის ხალხის წინაშე. მაგრამ რა ხშირად გვაყინვდება ეს უბრალო სიძარტლე, რა ხშირად ვივინებთ ადამიანთ ვალს! და არც კი ვფიქრობთ იმაზე, რომ, სხვა თუ არაფერი, მცირე მადლიერება მოითხოვს ვიზრუნოთ სხვებზეც; თუ არ ვიზრუნებთ, თვალის მიანც გაუუსწოროთ დაიარჩინეთ წარმატებას, დაეფასოთ და კლიაროთ იგი, გულში ხაზიერ და დავკრჩეს, რამე სხვის ადგილზე სწორედ ის „სხვა“ დგას და არა — ჩვენ.

ეგობრს დაამარს სწორედ საზოგადოების წინაშე ვალის მოხდა არ უნდა. ის იქნის ყველა სიკეთეს, რასაც საზოგადოება ხელგაშლით სთავაზობს, თვითონ კი მისთვის თითის განმრევაც არა სურს. ის ყველაფერს გამორჩენის მონიშნ უტყერის და ვარკობს დედამიწაზე ამჩნევს მხოლოდ თავის თავს.

ის ყველაფერსა ცუდს ხედავს. მისთვის კარგი იმია, რის სარგებლობასაც მხოლოდ საკუთარ თავზე ეკავსდის. ის გზას ვეუტება მიკვლევს და ქვეყნის კეთილდღეობა სულაც არ აღეღვებს.

ის თვალს ვერ უსწორებს ამხანაგს, რომელმაც ხელ შეიძლება ერის სახელი ქვეყნისთვის მოჰქონოს.

მან არ იცის თავისი მონოდება და თავისი ადგილი საზოგადოებაში. და ისევ და ისევ, ვიდრე გადაწყვეტს დედამ მივიღოვს, თავის ნამდვილ ბუნებას წერილობაში ამჟღავნებს: ყველას მუჯალუგუნს გაჰყარება-გამოჰყარავს და თავად შევაგრდება ტრანსპორტში; ასიოდე ადამიანს არაფრად ჩააგდება და ბილეთების რიგს თავში მოექცევა; ხმაურით აიგვებს სახლ-კარს და თავს მოაპებურებს დიდლი მჭობელს...

მაგრამ ნულარ ვილაპარაკებთ იმაზე, რაც თვალს უსიამოდ ხვდება და ყურსაა ჭრის. ვილაპარაკებთ დიდ სიკეთესა და სათნოებზე, იმაზე, რომ არცხობდა ამბავი ირმისა, ირმეს რომ უნდებოდა ბალახს. და ეს ლამაზი ამბავიც ადამიანებმა შექმნეს; რომ იყვნენ ორნი ძმანი და ერთმანეთის ორმოში ხორბალს ყრიდნენ, და ეს იგავიც ბრძენმა ადამიანმა შეთხზა; რომ „ეფთხისტყაოსნის“ გმირმა ავთანდილმა მეგობრისათვის თავის დასადადება ცხრა მთა და ცხრა ზღვა გადაიარა, და ეს ვაჟკაცური ჰოემაც პოეტთა შორის უბრძენესა ადამიანმა იმდერა... და კიდევ ვილაპარაკებ ჩვენს დღეებზე, ვილაპარაკებთ თქვენზე, რომელთაც დიდი ცხოვრება ვერ წინა უნდა, მაგრამ ამთავითვე კარგად ვეხდა უწყოდეთ ავ-კარგი, დიადისა და ლამაზის ფასი.

და აი, რა ლამაზია:
ჟურნალში კითხულობ თანაჯგუფების პირველ ლექსს. ის ჩვეულებრივი მოსწავლე იყო, უწყინარი და თავმჯდომარე. სხვებისაგან არაფრით გამოირჩეოდა, თურმე მშვენიერ ლექსებს კი წერდა. და შენ მთელი გულით გიხარია, რომ შენი ამხანაგი ასეთი ნიჭიერია, ასეთი კარგი ლექსის შემქნა შეუძლია.

შენს მგზობელს კი ხატვა ეხე-

რება. ზოგიერთები ამგვარ გატაცებას ახირობდაც კი უთვლიან, ვერ წარმოუდგენიათ, რომ მათი თანატოლი და თანაც მებობელი შეიძლება ისეთ სერიოზულ საქმეს შეეჭოდოს, როგორცაა მხატვრობა. ერთ მშვენიერ დღეს კი ცნობილი გახდა, რომ ამ „ახირებამ“ მარტო თბილისელი კი არა, საზღვარგარეთელი დამცესებლებიც ალაპარაკა და, რომ უწყინარმა მებობელმა ნორჩ მხატვართა საერთაშორისო კონფერენციაში ღიღინა და დიდი ხანსაღურა. ეს გახარება. გახარება, რომ შენს მებობლად ასეთი კარგი ბიჭი და ნიჭიერი მხატვარი ცხოვრობს.

აი, დღეს შევიხრება გაქვს. ცურვამი ევრობები სერიოზულ მტერთა. ამ შევიხრებზე ბევრად და დამოკიდებულნი, იქნები თუ არა თანატოლებში პირველი და, გასურს — შევიხრები ყველა შენი თანატოლი ესწრებოდეს. მათ ვერ ხედავ ტრიბუნაზე და მცირე ეჭვიც კი გიპყრობს, ვითუ შენ მოვიდნე და ამ გაზიზიზიარონ შენი სიხარული ან მწუხარება, რაც შეიძლება დამარცხებამ მოგვაროს. შევიხრებში იმარჯვებს და გამარჯვებზე მეტად სიხარულს ის გავრის, გასახდელთან რომ მეგობრები გხვდებიან. მათ თვალები უბრწყინებთ, ამაყობენ შენით და გიხანია, რომ შენი სიხარული მათი სიხარულია.

სწამებ გადის და კვლავ ევრობები ძველ მეტოქეს. მეტოქეები აქა ხართ, სპორტულ არენაზე, ისე კი — „მეტოქეც“ მეგობარია. მეჯობის მეჯობნი არ დაიღვება და ამგვარად დამარცხდები. დიალექტ მწარე იყო შენთვის ეს დამარცხება. იცი, როგორ ატკინე გული გულშემბალიკოვებს, რომელნიც ახლა გასახდელში შეგხვდებიან. გინდოდა უძვეველი ყოვლიყავი და ამაში არაფერია ცუდი, — უძვეველობის წყურვილი ქმნის დიდ სპორტს, იცი, რომ გული დასწყვიტე მამასაც, რომელმაც თავად მიგიყვანა მწვრთნელთან, მაგრამ პატივს სცემ მათს ნიქს და შრომას, საკუთარი დამარცხების სიმწარესთან ერთად ვაჟკაცურად აღიარებ ღირსეულის გამარჯვებას და, მერწმუნე: ყველაზე მეტად გამარჯვებულს შენი გულწრფელი მილოცვა ახარებს.

სიკეთით არაფერს კარგავ!
სიკეთით იძენ მეგობრებს, ამხანაგებს, კეთილმოსურველებს და განიციდი სულიერ კმაყოფილებას. გახვალ ცხოვრების გზაზე და მიხვდები, რას სიმშავს სულიერი კმაყოფილება. ადამიანებს, ჩვეულებრივს, ანუხებთ კი-

თხვა: რისთვის მოვიდა ამქვეყნად იგი, რაშია ცხოვრების აზრი, რა არის ბედნიერება და მაილნესე, თუ არა ბედნიერება. უთუოდ ბევრს წაიციხათ, ბევრს ნახათ: და გაბეჭდეს. ხანი გავა და, ბედნიერებასე, სხვებზე ბურადაც იმსჯელებთ. ამგვარად კი ვეცადით და ორგვარი სურათი წარმოვიდგინოთ.

პირველი: ცხოვრობენ ადამიანები, იზრდებიან თაობები, ქვეყნად კი არაფერი იცვლება. ცხოვრების წესად და ადრად მგლური კანონი ქვეყნად: ყველაფერი მხოლოდ ჩემთვის, ჩემი სიამოვნებისათვის! დიდი და პატარა მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრება და არც კი იცი, ხვალ რა მოგვლის. ყველა იმას ცდილობს, რაიმე ნაგელიჯოს. ამქვეყნად არავის ახარებს შენი სიხარული და არავის ადრადებს შენი მწუხარება. იცი, რომ უკვალოდ გაქრები, რადგან შენგან არაფერი დარჩება ხალხს, რომელსაც არ ენაღვლები.

ხომ საშინელება იქნებოდა ამგვარი ცხოვრება?

მაგრამ, აი, მეორე სურათი: დედამიწაზე ცხოვრობს ხალხი, ერთიანი და მონოლითური. ერთი მეორეს პატივს სცემს, აფასებს მის ნიქსა და ღირსებას. შენ იღვნი და გვერა, რომ სასარგებლო საქმეს აკეთებ კაცობრიობისათვის. გარშემო მყოფთ ხელს უმართავ შეძლებსდაგვარად. შეგიძლია ერთგულეობაც თავდადებაც. ცხოვრება შენ მიდის მთელი თავისი მრავალფეროვნებით და თავისი დიდი სიკეთით აწესრიგებს ადამიანის უძნელეს ბრძოლას ბუნების მკაცრ ძალებთან. და თვით სიკვდილიც არაფრად მოჩანს იმის წინაშე, რომ გვერა: დიდი კაცობრიობის პატარა, მაგრამ საჭირო ნაწილი ხარ, ყველა მადლი, რასაც ამქვეყნად თესავ, თაობიდან თაობას გადაეცემა.

ამგვარი ნათელი ცხოვრებისათვის იბრძოდა ხალხი დასაბამიდან დღემდე: იბრძობს ჩვენი ქვეყანა, როგორც ღირსეული მექვიდრე მთელი საყავობრიო ცივილიზაციისა.

ნუ იფიქრებ მხოლოდ შენს თავზე.

ნუ მითილი მხოლოდ შენცენ.
ირგვლივ ადამიანები არიან. შთავაზონე საკუთარ თავს, რომ ისინი შენი ბედნიერებისათვის იღვანად და შენც უნდა იზრუნო მათთვის.

ადამიანების სიყვარულით დიდ საკაცობრიო საქმეს გააკეთებ. ამაშია სიბრუნე სიკეთისა!

ვიქტორინა „ჭკუის კოლოფებისათვის“

პირველი
მეორე

1. ეს სვეტიცხოველი აფხაზებზე...

- ა) ... სვეტიცხოველს
- ბ) ... ბოლნისის სიონს
- გ) ... ჯვრის მონასტერს.

2. დიდი ქართველი პოეტი დავით გურამიშვილი განისვენებს უკრაინის ქალაქ...

- ა) ... მირგოროდში
- ბ) ... ლვოვში
- გ) ... ხარკოვში

3. 1819 წელს გამოვიდა პირველი ქართული გაზეთი...

- ა) ... „საქართველოს გაზეთი“
- ბ) ... „ივერია“
- გ) ... „დროება“

4. რომელ სახელმწიფოშია ქალაქი ბომბაი?

- ა) ჩინეთში
- ბ) ინდონეზიაში
- გ) ინდოეთში.

5. სახელმწიფო გურკინა ფასოს სახელწოდება ითარგმნება როგორც...

- ა) ... მზიური მხარე
- ბ) ... საოცრებათა ქვეყანა
- გ) ... კეთილშობილ ადამიანთა სამშობლო.

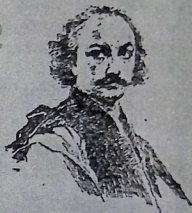
6. ქართველი ფილოსოფოსი, განმანათლებელი, ჟურნალისტი, 1832 წლის შთქმულების მონაწილე სოლომონ დოდაშვილი გარდაიცვალა და დაკრძალულია...

- ა) ... სიდნალში
- ბ) ... ვიატიკაში
- გ) ... ასტრახანში.

1

2

4

6

ვიქტორინის წინა ტურის
სწორი პასუხები:

1. გურამი. 2. პეტერბურგში, ალექსანდრე ნეველის ხარების ეკლესიაში. 3. იულიუს კეისარმა. 4. ალექსანდრე დიუმა-მამა. 5. ტოვო.

სიმფონიური ორკესტრის საყრდენები

სიტყვა „ორკესტრი“ შორეულ წარსულში წარმოიშვა, ძველი ბერძენი ასე უწოდებდნენ მაყურებლებსა და სცენას შორის მდებარე ადგილს. ძველ ბერძნულ თეატრში „ორკესტრა“ ნიშნავდა „ადგილს“ მწყობრისათვის, გუნდისათვის. ამ ადგილს იკავებდა გუნდის ის ნაწილი, რომელიც ტექსტს ასრულებდა მუსიკალური საყრდენების თანხლებით.

ეს ტერმინი XV-XVI საუკუნეებში, ე. წ. „აღორძინების ხანის“ ეპოქაში, კვლავ შემოვიდა ხმარებაში. სწორედ ამ დროს იწყებს თავის ისტორიას ჩვენი თანამედროვე ორკესტრი.

დღეს ამ სიტყვას უკვე სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს. ვაშაობთ „ორკესტრს“ და ვვულისხმობთ ამ ერთ რომელიმე გარკვეულ საშემსრულებლო გაერთიანებას — სიმფონიურ, სასულე, საესტრადო, ხალხურ საყრდენთა, კამერულ, სიმებიან ჯამ-ორკესტრს, ან ადგილს, რომელსაც იკავებს ორკესტრი თეატრებში — დრამატულსა და მუსიკალურშიც (როგორც ეს იყო ძველ საბერძნეთში — სცენასა და მაყურებლებს შორის), ან შემსრულებელთა კოლექტივს, შემოქმედებით ორგანიზაციას. (ასეთებია საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრი, კამერული ორკესტრი, და მრავალი სხვა).

ხალხურ საყრდენთა ორკესტრების სპეციფიკა განპირობებულია ამა თუ იმ ერის ხალხური მუსიკის სპეციფიკით. ეს, უთუოდ, ყველაზე ადრინდელი ნაირსახეობაა საყრდენთა ანსამბლისა. საქართველოში მრავალი საუკუ-

ნის წინ იყო ცნობილი კოლექტიური მუსიკირების ფორმა, ძველად ასეთ ორკესტრებს „მწყობრი“ ერქვა. (ხალხურ საყრდენთა ორკესტრის ფუნქციები ძირითადად შემოფარგული იყო საცეკვაო მელოდების შესრულებით ან სიმღერის თანხლებით.

ჩასაბერ საყრდენთა (ანუ სასულე) ორკესტრი სამხედრო წარმოშობისაა. შორეულ წარსულში ბრძოლის ველზე აუცილებლად ისმოდა მუსიკა. ამის შესახებ არსებულ სხვა მრავალ ცნობას შორის მოვიყვანო XII საუკუნის ქართველი პოეტის შავთელის სტრიქონები:

დრო შამოიგდო, დროშა მოიგდო, მტერნი დახოცნენ აოხრებითა. ბუკ-ტაბლაკობით საარაკობით მედგარად იბძო-

ვალტორნა

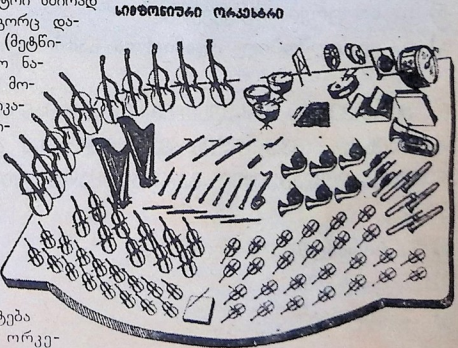
კლარინტი

დეს გამწყვდებოდა... საყრდენი ბუკი და ტაბლაკი დღემდე შემონახულია საყურისა და დავაფების სახით. ჩასაბერ საყრდენთა ორკესტრი ხშირად გვხვდება, როგორც დამოუკიდებლად (მეტწილად სამხედრო ნაწილებში) ისე მონაწილედ მუსიკალურ ნაწარმოებში. მავალითა, ვერდის ოპერა „აი-დაში“ ორკესტრი გამოდის ცალკე, სვენაზე, ბერლინის „რეკვიემში“ კი ემატება სიმფონიურ ორკე-

სტრსა და გუნდს. თანამედროვე სიმფონიური ორკესტრის წარმოშობა და განვითარება დაკავშირებულია XVII-XVIII საუკუნეებში მთელი ევროპისათვის დამახასიათებელ მზარდ ინტერესთან კონცერტისადმი. თუმცა, სხვადასხვა ხალხის საორკესტრო ანსამბლები ადრეც არსებობდნენ. ჯერ იტალიაში და შემდგომ ავსტრიაში ჩამოყალიბდა სიმფონიური ორკესტრის ბირთვი. ამ დროს უკვე იწერება საორკესტრო ნაწარმოებები, სახელწოდებით „სიმფონია“. ეს ბერძნული სიტყვა („სიმ“ — ერთად და „ფონი“ — ბგერა) ნიშნავს „ბგერით თანხმონებას“. თავდაპირველად სიმფონია წარმოადგენდა ორკესტრისათვის დაწერილ რამდენიმე ნაწილიან ნაწარმოებს, რომელშიც ნაწილები ერთმანეთს ცვლიდნენ ტემპების კონტრასტის მიხედ-

ვიოლინალი

სიმფონიური ორკესტრი

დვით: ჩხერი - ნელი (აქ ადვილად შეამჩნევთ კავშირს შუა საუკუნეების საცეკვაო სუიტასთან, რომელშიც ასეთივე პრინციპით განლაგებული იყო იმ დროს გავრცელებული საცეკვაოები. კავშირი სუიტასთან გაგრძელდა დიდხანს - ბეთოვენის ადრინდელ სიმფონიებშიც კი გვხვდება მენუეტი). წლიდან წლამდე იზრდებოდა ამ ფორმის მნიშვნელობა და მისი შესრულებისთვის საჭირო მუსიკალური აპარატის - ორკესტრის დონე. პაიდენს, მოკატისა და ბეთოვენის შემოქმედებში XVIII-XIX საუკუნეების მიჯნაზე ჩამოყალიბდა სიმფონიური ორკესტრის ძირითადი სახე. თუმცა მისი განვითარება დღემდე არ შეწყვეტილა - მზარდი ტექნიკა და სულ უფრო რთული მუსიკალური ამოცანები განუწყვეტლივ განაპირობებენ, ერთის მხრივ, არსებულ ტრადიციულ საკრავებზე სამემსრულებლო ტექნიკის ზრდას, ხოლო მეორე მხრივ - ახალი საკრავების გამოგონებას. მაგრამ სრულყოფის ეს ძიებები არ არღვევენ სიმფონიური ორკესტრის დაკარგვებულ დაყოფას ძირითად ჯგუფებად. ძირითად ოთხ ჯგუფს მსმენელი ადვილად შეამჩნევს სპეციალურ და ორკესტრის ერთი დანახვითაც, მიუხედავად იმისა, რომ თანამედროვე ორკესტრში ხშირად ასე მუტე საკრავი გამოიყენება.

მუსიკოს-შემსრულებელთა ამ დიდ რაზმს აერთიანებს დირიჟორი. მის გარშემო ორკესტრის წინა ადგილს იკავებს ე. წ. სიმანი საკრავები, რომლებზეც ხმის მუშავებით უკრავენ. ესენია პირველი და მეორე ვიოლინოები, ალტები, ჩელოები, და კონტრაბასები - ორკესტრის ყველაზე მრავალრიცხოვანი და ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწილი. ეს საკრავები ერთნაირი წარმოშობისა და აგებულებისაა არიან. დააკვირდით: პატარა ვიოლინოსაც და დიდ კონტრაბასსაც ოთხ-ოთხი სიმი, ერთნაირი კორპუსი, შესრულებს ერთნაირი პრინციპი აქვთ, განსხვავება მხოლოდ მოცულობაშია. ხემიან საკრავთა ჯგუფი ყველაზე

რთულ, წამყვან პარტიებსა და მელოდიებს ასრულებს. ამ საკრავთა საშემსრულებლო შესაძლებლობა თითქმის განუზომელია ფაქტ, გამჭვირვალე ხმოვანებიდან, უკიდურეს დაბალ მატულ დაბაბულობამდე, გამოლო, მცურად მგლოდიდან ვირტუოზულ პასაჟებამდე. დირიჟორის გვერდით, ხელმარცხნივ, ზის ორკესტრის პირველი ვიოლინი - კონცერტმასიტერი, რაც სიტყვა-სიტყვით „კონცერტის ისტატუს“ ნიშნავს. ამ თანამდებობას ორკესტრში ანდობენ ყველაზე გამოცდილსა და ნიჭიერ მევიოლინეს. ხემიან საკრავებსა და, საერთოდ, ორკესტრის სხვა საკრავებს შორის ყველაზე რთული ამოცანა ეკისრებათ სწორედ პირველ ვიოლინოებს. მეორე ვიოლინოები და მესამენი არიან. ალტებს ევალება საშუალო რეგისტრის მელიოდური თანხლება. ამ საკრავების სმოგანება ვიოლინოებისაგან განსხვავდება სიმალლითაც და ტემპრის (ბეგრის) ფერადიფინებითაც. ჩელოს მოვალეობა წინათ, კონტრაბასებთან ერთად, მხოლოდ თანხლება იყო, მაგრამ ბეთოვენის სიმფონიებიდან მოყოლებული, სულ უფრო ხშირად მინარტყვენ ამ საკრავების მსუყე, ხავერდოვან ტემპრს, მცურადობას. კონტრაბასი იშვიათად ასრულებს სოლოს (მაშინ, როდესაც საჭიროა, რომელიმე დრამატული მასალის ხაზგასმა ან კიდევ - იუმორისტულ ეპიზოდში. ამის ბრწყინვალე მაგალითია იგორ სტრავინსკის „პულჩინელა“). მთლიანად კი ხემიან საკრავთა კვინტეტი იმდენად მდიდარი და მრავალფეროვანი ანსამბლია, რომ კომპოზიტორები ხშირად მიმართავენ მხოლოდ ამ შემადგენლობას, კმაყოფილებიან სიმებიანი ორკესტრის შესაძლებლობებით. ამის ერთ-ერთი მაგალითია

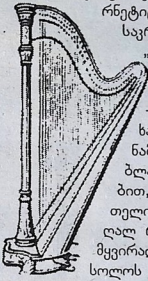
მოცარტის „ღამის პატარა სერენადა“. ორკესტრში ხემიან საკრავთა ჯგუფის შემდეგ განლაგებულია სასულე ანუ ჩასაბერი საკრავები. თავის მხრივ ეს საკრავები ორ ჯგუფად იყოფა - ხისა და ლითონის ჩასაბერ საკრავებად. ვენის კლასიკოსთა სიმფონიურ მუსიკაში გვხვდება ამ ჯგუფის ძირითადი შემადგენლობა - ერთი ან ორი ფლეიტა, ორი პობოი ან ორი კლარნეტი (ზოგჯერ ერთდროულად იყო გამოყენებული პობოიც და კლარნეტიც) და ორი ფაგოტი. ამ საკრავებს შორის ყველაზე „შეკოვანია“ ფლეიტა. მისი წინაპრები - პრიმიტიული ძვლის სალამურის სახით - ჯერ კიდევ ბრინჯაოს ხანაში იყო ცნობილი. თანამედროვე ფლეიტა გვხვდება წაში, ციური ხმოვანობით, დაბალი რეგისტრის ნათელი ლირიულობით და მაღალ რეგისტრში - დაბაბუღი, მკვირალა ხმოვანებით. ფლეიტის სოლოს ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითი ფრანგი კომპოზიტორი რაველის „ბოლერო“-ში გვხვდება. თანამედროვე ორკესტრში ხშირად რამდენიმე ფლეიტა გამოიყენებული, მათ შორის, ტრადიციონალის გარდა, ე. წ. ფლეიტა-პიკოლო, - პატარა ფლეიტა, რომელსაც ყველაზე მაღალი ბეგრის ალება შეუძლია. სიმფონიური ორკესტრში ფლეიტისტიც გვერდით ზის პობოზე შემსრულებელი. ამ საკრავს შეუძლია კარგად გადმოსცეს პოეტური, პასტორალური განწყობილება. გაისმენთ ზაქარია ფლიაშვილის „დაისის“ შესავალი - გასოლო, რა მომთბველია მისი წაში მხოლოდია?! ამ სახის შექმნაში დიდ როლს ასრულებს კომპოზიტორის მიერ შეჩვენული საკრავი ჰობოი. მრავალფეროვნაია ხის ჩასაბერი საკრავის -

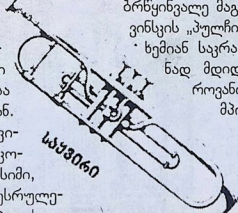
ტრომპონი

ბასი

არზა

საპონი

ლიტაპრა

კლარნეტის ხმოვანი შესაძლებლობა. კომპოზიტორები მას სხვადასხვა მუსიკალური მზინით იყენებენ. ჩაკოპციის სიმფონიურ ფანტაზიაში „ფრანკესა და რიმინი“ კლარნეტს ევალებუ ურთულესი სოლო: გმირის მონოლოგითავე დასავალი. აქ კლარნეტის ხმოვანება ტრადიციულ სიმძაფრეს აღწევს. ფრანგ კომპოზიტორ ბერლიოზს კი კლარნეტის ერთ-ერთი ნაირსახეობა, ე. წ. „მაღალი კლარნეტი“, გამოყენებული აქვს იმისათვის, რომ მისი ხმოვანებით შექმნას აღქავეების მახინჯი სახე. საინტერესო ტემპირი და რთული ტექნიკური შესაძლებლობა ახასიათებს ყველგან. ეს საყრავი სიგრძით ყველაზე დიდია ორკესტრში. ფაგოტის ყველა მილის საერთო სიგრძე 7 მეტრს აღწევს კონტრაფაგოტი დაბალ ბეგრებს გამოსცემს. იგი ორკესტრში ზოგჯერ ერთიც საკმარისია. თუ თქვენ მოსმენილი გაქვთ სერგეი პროკოფიევის სიმფონიური ზღაპარი „მეტა და მგელი“ — ადვილად გაგახსენდებათ ფაგოტის ხმოვანება, — კომპოზიტორი მისი საშუალებით გაბრუნებული ბაბუას ბუტბუტს გადმოგვცემს.

დიდი და აბაბა

დოლანი

ფრეს აღწევს. ფრანგ კომპოზიტორ ბერლიოზს კი კლარნეტის ერთ-ერთი ნაირსახეობა, ე. წ. „მაღალი კლარნეტი“, გამოყენებული აქვს იმისათვის, რომ მისი ხმოვანებით შექმნას აღქავეების მახინჯი სახე. საინტერესო ტემპირი და რთული ტექნიკური შესაძლებლობა ახასიათებს ყველგან. ეს საყრავი სიგრძით ყველაზე დიდია ორკესტრში. ფაგოტის ყველა მილის საერთო სიგრძე 7 მეტრს აღწევს კონტრაფაგოტი დაბალ ბეგრებს გამოსცემს. იგი ორკესტრში ზოგჯერ ერთიც საკმარისია. თუ თქვენ მოსმენილი გაქვთ სერგეი პროკოფიევის სიმფონიური ზღაპარი „მეტა და მგელი“ — ადვილად გაგახსენდებათ ფაგოტის ხმოვანება, — კომპოზიტორი მისი საშუალებით გაბრუნებული ბაბუას ბუტბუტს გადმოგვცემს.

ჩასაბერი საყრავების ხმოვანებას სიმფონიურ ორკესტრში ავსებენ ლითონის საყრავები. მე-18 საუკუნეში მათი შემადგენლობა მხოლოდ ვალტორნებით განისაზღვრებოდა. „ვალტორნა“ გერმანული წარმოშობის სიტყვაა:

ქსილოფონი

„ვალტორნა“ — ტყის ბუკს ნიშნავს. არაყვეულებრივად მღერაობს, რბილი ტემპირი საშუალებას იძლევა

ამ საყრავზე შესრულებს საკმაოდ გავრცელებული, მელოდიური სოლო. ერთდროულად ოთხი ვალტორნა შესანიშნავ აკორდულ ხმოვანებას გამოსცემს. შემდგომში ვალტორნას შეემატება საყრავები. ე. წ. „სამხედრო ორკესტრიდან“ საყვირი — თავის მაღალი, დაბალი ტემპირით და შუა რეგისტრებში ნათელი მღერაობით ტრომბონები, რომელთა ფუნქცია ჩელოს ფუნქციას ჰგავს. ორკესტრს, რომელშიც გამოყენებულია ტრომბონები, ეწოდება „დიდი სიმფონიური ორკესტრი“: XIX საუკუნეში ლითონის ჩასაბერი საყრავებს შეემატა ტუბა — ყველაზე დაბალი ხმოვანების მქონე საყრავი.

სიმფონიური ორკესტრის მეოთხე ჯგუფს წარმოადგენენ დასარტყამი საყრავები. ადრე აქ გამოყენებული იყო მხოლოდ ერთი ან ორი ლიტავრა — ლითონის დიდი ტუბა, რომელზეც გადაჭიმული იყო ტყავი ან დამუშავებული აკვი. თანამედროვე მუსიკაში ლიტავრის დაბალი, ტონალურად ზუსტი ხმოვანება გამოყენებულია მელოდიურობის გასაძლიერებლად. ამის ერთი საუკეთესო მაგალითია დ. შოსტაკოვიჩის მე-11 სიმფონია, „1905 წელი“. ლიტავრის გარდა არის კიდევ რამდენიმე საყრავი, რომლებსაც შეუძლიათ ზუსტი სიმძაფრის მქონე ბეგრების აღება. მაგალითად ქსილოფონი — ხის ფირფიტების რიგი, რომელზეც პატარა ჩაქუჩებით უკრავენ; მისივე მსგავსი, ოღონდ ლითონის ფირფიტებით — მეტალოფონი, თანამედროვე ელექტრონული ტრომპონები — ემპრაფონი. დანარჩენ დასარტყამ საყრავებს სმირად აერთიანებენ ერთი სახელწოდებით — „პატარეია“. აქ არის სხვადასხვანაირი დოლები — დიდები და პატარები, სასკუთხედები, ზანზალები, ზარები, დიდი გონგი, ე. წ. თევზი, და მრავალი სხვა. ამ საყრავებზე შესრულება დიდ

შაგობი

— მეტალოფონი, თანამედროვე ელექტრონული ტრომპონები — ემპრაფონი. დანარჩენ დასარტყამ საყრავებს სმირად აერთიანებენ ერთი სახელწოდებით — „პატარეია“.

დასხვანაირი დოლები — დიდები და პატარები, სასკუთხედები, ზანზალები, ზარები, დიდი გონგი, ე. წ. თევზი, და მრავალი სხვა. ამ საყრავებზე შესრულება დიდ

ოსტატობაშია მოთხოვნილი, ვინაიდან კომპოზიტორები ძალიან უზავდ იყენებენ დასარტყამ საყრავებას ჩდიდარ შესაძლებლობას, რთვორც მუსიკის რიტმული ორგანიზაციისათვის, ასევე ზმინიერი ფერადოვანი ეფექტების მიღების მიზნით.

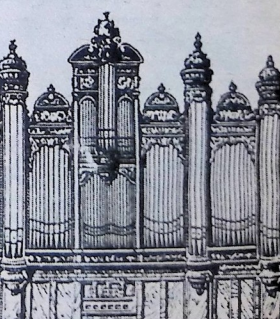
სამკუთხედი

არსებობს კიდევ რამდენიმე საყრავი, ესენია: არფა ანუ ჩანგი, ყველასთვის ცნობილი ფორტეპიანო, „ჩეკლესტა“, რომელიც პოპინოს ჰგავს, მაგრამ სიმების მაგივრად აქ ლითონის პატარა ფირფიტებია; ორლანო — ძველთაძველი საყრავი, რომელსაც ათასობით მილი და ორკესტრის თითქმის ყველა საყრავის ტემპირი აქვს. ორლანოს ძალიან იშვიათად იყენებენ ორკესტრში, მაგრამ ის საყაროა ხშირად გაესვას მედიდურ განწყობილებას, მაშინ ორლანო მიწნდება! ბრწყინვალედ არის გამოყენებული ეს საყრავი ა. ბალანჩინაძის პირველ სიმფონიაში.

ორკესტრი ურთულესი აბარატია. კომპოზიტორის ორკესტრული აზროვნება — მისი უნარი საყრავებს შორის მუსიკალური მასალის განაწილებას — ნაწარმოების სრულყოფის ნიშნდარია; სიმფონიური ორკესტრის საყრავების ცოდნა კი მუსიკოსს მოყვარულს ხელს უწყობს უფრო ღრმად ჩანვდეს მუსიკალური ხელოვნების ერთ-ერთ ყველაზე რთულსა და საინტერესოს ნაწილს — სიმფონიურ მუსიკას.

ორლანო — ძველთაძველი საყრავი, რომელსაც ათასობით მილი და ორკესტრის თითქმის ყველა საყრავის ტემპირი აქვს. ორლანოს ძალიან იშვიათად იყენებენ ორკესტრში, მაგრამ ის საყაროა ხშირად გაესვას მედიდურ განწყობილებას, მაშინ ორლანო მიწნდება! ბრწყინვალედ არის გამოყენებული ეს საყრავი ა. ბალანჩინაძის პირველ სიმფონიაში.

ორლანო — ძველთაძველი საყრავი, რომელსაც ათასობით მილი და ორკესტრის თითქმის ყველა საყრავის ტემპირი აქვს. ორლანოს ძალიან იშვიათად იყენებენ ორკესტრში, მაგრამ ის საყაროა ხშირად გაესვას მედიდურ განწყობილებას, მაშინ ორლანო მიწნდება! ბრწყინვალედ არის გამოყენებული ეს საყრავი ა. ბალანჩინაძის პირველ სიმფონიაში.

???

იაპონელები ცნობილები არიან ორიგინალური, ერთი შეხედვით უცნაური გატაცებებით. ერთ-ერთი ასეთი გატაცებაა გრძელკუდა მამლების გამოზრდა. იაპონიის არძიკელების ერთ-ერთი კუნძულზე – სიკოკუზე დიდი ხანია გრძელკუდა მამლების მოშენებას მისდევენ. თქვენ წინაშეა ერთ-ერთი რეპორტაჟი, ცხრა მეტრის სიგრძის კუდის მქონე თეთრი მამალი.

ს
ა
ხ
ე
ლ
მ
წ
ი
ფ
ო
+

ათონის ნახევარკუნძულის მდებარეობამ, საუცხოო სავანე, წმინდანების ბაღებით, ფიჭვის, წიფლისა და მუხის ტყეებით დაფარულმა მთა-გორებმა ჯერ კიდევ VII საუკუნეში მიიქცია მიწვევითა მურადდება. ამ დროიდან მოყოლებული, აქაურებმა ჯერ განდევნილნი შეიკრულნენ სულის თავშესაფრად, მერე კი ათონზე მონაზვნებმა იწყეს დასახლება. 963 წელს ცნობილმა ბიზანტიელმა სამონასტრო მოღვაწემ ათანასიმ აქ პირველი მონასტერი დააარსა. მალე აქ სხვა მონასტრებიც გაჩნდა, მათ შორის ქართულიც.

ათონის ქართული მონასტრის დაარსებამ ორი ტაოელი დიდბუნაურის ოთანესა და თორნიკეს სახელებს უკავშირდება. ერთი-სკაცობაში ორივე მეფე დავით კურაპალატის კარზე დიდად მიღებული პირი და სახელოვანი მხედართმავარი ყოფილა. ბერად აღკვეცის შემდეგ იოანე ჯერ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში ოიხთა ველესიაში მოღვაწეობდა, შემდეგ ბითონის ოლიმპზე გადავიდა (მცირე აზია), ხოლო მოგვიანებით დავით კურაპალატის მიერ ბიზანტიის იმპერატორთან მძევლად დატოვებული თავისი ვაჟიშვილის ექვთიმეს კონსტანტინოპოლიდან ჩამოყვანის შემდეგ მასთან და რამდენიმე მოწაფესთან ერთად ათონზე გაემგზავრა და ათანასის მიერ დაარსებულ ტაძარში დაკვიდრდა.

გამოხდა ხანი და თორნიკეც ბერად აღიკვეცა, იოანედ იწოდა და ათონს მიაშურა. ორი ქართველი იოანეს მოღვაწეობამ სხვადასხვა ბევრი ქართველი სასულიერო პირი მიიზიდა ათონზე. მალე ქართველი ბერებისთვის ცალკე მონასტრის აგების აუცილებლობა სრულიად აშკარა გახდა და მოკლე ხანში ათონზე გაჩნდა ქართველ ბერ-მონაზონთა პირველი დამოუკიდებელი სავანე - ათანასის ლავრიდან დაახლოებით კილომეტრნახევრის მოცილებით იოანე მახარებლის სახელზე აშენებული ეკლესია სენაკებითურთ.

მერე და მერე მოკლენები ქართველთა სასიკეთოდ წარიმართა - 976 წ. მცირეაზიელი ფეოდალის ბარდა სკლიაროსის აჯანყებით შეპყრობულმა ბიზანტიის საიმპერატორო კარმა დახმარება ქართველთა მეფეს დავით კურაპალატს სთხოვა. ამ საქმეში მოციქულობა კი თორნიკეყოფილ იოანეს

მიანდო. დავითმა შეისმინა ერთობაწმინდა ქვეყნის ცხოვრება და ბიზანტიელთა ჯარს 12 ათასი ქართველი მოემხრო. მიაშველა. მაშინ იყო, თორნიკეც რომ ბერის კაბა გაჩნდა, კვლავ აბჯარ-მუხანადით შეიძოსა და კიდევ ერთხელ უსარღლა ლაშქარს. 979 წ. მდინარე პალისის პირის ვიწარითულ ბრძოლაში ბარდა სკლიაროსი სასტიკად დაპყრობდა. ამ გაძარჯვებაში გადამწყვეტი სიტყვა ქართველებმა თქვეს, ამიტომაც ბიზანტიის დედოფალმა ბრძოლაში მოპოვებული

ათონის ივერონი

მთელი ნადავლი თორნიკეს დაუტოვა და მადლიერების ნიშნად უხვადაც დაასაწყურა. სწორედ ამ სახსრებით მოაზრებეს ქართველებმა ათონზე მიწის შექმნა და ღვთისმშობლისა და იოანე ნათლისმცემლის სახელზე ეკლესიების, სამონასტრო ნაგებობების აშენებაც და მამულების ყიდუაც.

მონასტრის მშენებლობის გასრულებისთვის ეს უკვე ქართველთა დამოუკიდებელი სავანე იყო, რომლის პირველ წინამძღვრად იოანე ქართველი აირჩიეს. აქ მოღვაწე ბერების ძალისხმევით მალე ივერთა მონასტერი ათონის მთის ერთ-ერთ წამყვან სამონასტრო ცენტრად იქცა. მისი პირველი წინამძღვარი იოანე დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა მთელ წმიდა მთაზეც და ბიზანტიის საიმპერატორო კარზეც.

ივერთა მონასტერი (ანუ, როგორც მას ბიზანტიელები უწოდებდნენ, ივერონი) ქართული განათლებისა და მწიგნობრობის მნიშვნელოვან კერად იქცა. მისი დამარცხების ზრუნვით დაიწყო ბერძნული საღვთისმეტყველო ლიტურგის ქართულ ენაზე თარგმნა-გამრავლება. ძალზე ინტენსიურად მუშაობდა თარგმანზე თავად იოანე.

ნაამბი ანბი
ივერთა მონასტრის

მოკვანების მთა მთაში აძოვდა ძვილი, ათობს ქართული მონასტრის მოძველენი წინამძღვარი ექვთიმე ათონელი (მთაწმინდელი, ბერი), რომელმაც დააფუძნა ქართული მწიგნობრობის ის ბრწყინვალე სკოლა, ესოდენ დიდი წვლილი რომ შეიტანა ქართული აზროვნების, ლიტერატურის, საერთოდ კულტურის განვითარებაში.

თავად ექვთიმემ ქართულად უხადოდ თარგმნა სასუ-

ღიერი მწერლობის თითქმის ყველა დარგის თხზულებები. იმავე დროს მას იძენდა სრულყოფილად სცივნი ბერძნული ენა, რომ ქართულიდან ბერძნულადც თარგმნიდა. კერძოდ, მას უთარგმნია „ბალაგარიანი“ და „აბუკურა“. უფრო მეტიც, ექვთიმე ათონელს ბერძნულად სამონაზნო ცხოვრების წესის შესახებ ორიგინალური თხზულებაც დაუწერია.

იოანეს და ექვთიმეს მეკადნიეობით ათონის ქართულ მონასტერში ჩამოყალიბდა (წიგნობარ-გადამწერთა მთელი ჯგუფი: იოანე ხახულელი, არსენ ნინოწმინდელი, ოქროპირი, იოანე გრძელისძე და სხვები).

იოანეს და ექვთიმეს საქმიანობა-მოღვაწეობა ღირსეულად განაგრძო ექვთიმეს შემდგომმა წინამძღვარმა გიორგი მთაწმინდელმა. გიორგი მონასტრის ეკონომიურ მომკლაერებაზეც ზრუნავდა და აქ მიმდინარე მთარგმნელობით-შემოქმედებითი საქმიანობის გაერცობაზეც. წინამორბედთა მსგავსად, გიორგიმაც მრავალი თხზულება თარგმნა (თეგნი, დავითნი, დიდი სვიანქრისი, სამოციქულო და სხვ) და ორიგინალური თხზულებაც დაწერა, „ცხოვრება ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანესი და ეფთვიმესი და უსწება ღირსისა მის მოქალაქობისა მათისა“, რომელიც გარდა იმისა, რომ დაწერილებით მოგვითხრობს იოანესა და ექვთიმეს ცხოვრება-მოღვაწეობაზე, საქართველოს და ბიზანტიის ისტორიის მნიშვნელოვან წყაროსაც წარმოადგენს. ამისთან გიორგიმ მთაწმინდელმა ამ თხზუ-

ლებით ათონის ბერძენ ბერთა მოძალებს ეამსა წარწეწნოდ დაამტკიცა, რომ მონასტერი კანონიერად ეკუთვნოდა ქართველებს, რომლებსაც უდრღისი ღვაწლი და დამსახურება მიუძღოდით როგორც ბიზანტიის ხელისუფლების, ისე ათონის საეპისკოპოსოსის წინაშე.

ათონის ქართულ საეპისკოპოსოში შემდგომშიც გრძელდებოდა გაცხოველებული მწიგნობრულ-საგანმანათლებლო მოღვაწეობა, მაგრამ XIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან მოყოლებული აქაურობა ჯერ ლათინმა ჯვაროსნებმა დაარბიეს, მერე კი თურქმა, არაბმა, კატალონელმა მეფეობებმა. ამას ბერძენ ბერებთან, საერთოდ ბერძნულ ეკლესიასთან ურთიერთობის გამწვევებაც დაემატა და ივიროსს მიძიდ დრო დაუგუა. ბერძნულმა საძღვლელოებამ ისარგებლა საქართველოს პოლიტიკური დაძაბუნებით და ათონზე ქართველი რიცხვის შემცირებით და კონსტანტინოპოლის პატრიარქმა კალისტე I-მა ქართველებს მონასტრის მართვის უფლება ჩამოართვა. თუმცა 1363 წლიდან ივირონის წინამძღვარი კვლავ ქართველია. XV საუკუნეში, მას შემდეგ, რაც თურქ-ოსმალებმა კონსტანტინოპოლი აიღეს და ბიზანტიის იმპერიაც დაამხეს, ივირონს საქართველოდან მიღებული შემწიობილია გაკჷონდა თავი. თუმცა ქართველი მეფე-მთავრები მზრუნველობას არ აკლებდნენ ივირონს. ქართველ ბერ-მონაზონთა მდგომარეობა თანდათან გაუარესდა, და საენეს ბერძენი ბერები დაეპატრონენ. ამას მოჰყვა ქართველი ბერების შევიწროება. ბერძენებმა ხელეყვეს ივირონის ფრესკები, წაშალეს ქართული წარწერები, ქართველ მოღვაწეთა სახელები. XIX საუკუნის დამდეგს ათონში თურქების გამოჩენით შემწინებულმა ბერძენებმა ათონი მიატოვეს. ქართველები კი დარჩნენ და ქართული წარმომობის თურქთა სარდალთან, ჭყონია ფაშასთან მოლაპარაკების შედეგად საკუთარი საენეც გადაარჩინეს და ზოგი სხვა მონასტერიც. ეს ის პერიოდია, როდესაც ათონზე ეწედიტე ქიტიაშვილი და ილარიონ ყანჩაშვილი მოღვაწეობდნენ. 1830 წელს ბერძენი ათონზე დაბრუნდნენ და ქართველები საბოლოოდ გამოაძევეს ივირონიდან. რამდენიმე დარჩენილ ქართველ ბერს კი ლავა წინასწარმეტყველის სადაუდებულო მიუჩინეს ცახვორებლად. XIX საუკუნის 80-იან წლებში ათონზე ოთხად-ოთხი მიუხეცი ქართველი ბერი იყო...

სამსოფრო იოანის უძველესი კიტიბობი

მასრა, ბოსტანა ბოსტნეულის და უძინებელი მტერია. თუ განდა, მუსრს ავლებს კარტფილი იქნება, სტაფილი, კიტრი, ვიოლა თუ კომპოსტო, მარტო გორბოვას ერიდება. ნარგობას მასრასგან არც ღრმა სენა შეეღის და არც უხვი მორწყვა, მაგრამ ამ მიწისქვეშა მანებელთან ბრძოლაში მუყრუნეს ერთგული დამხმარე ჰყავს — გრძელნიკარტა და ფრთაჭრელი ოფოფი. დღიდან თბილი ქვეყნებიდან მოფრენისა უკან გაფრენამდე ოფოფი მუსრს ავლებს ჭიაყელებს, სოჭოებს და ხოჭოს მატლებს, მუსლუხოებს, ოზობებს. მასრას კი ეს ფრთოსანი განსაკუთრებული გეფაცოცებით ეძებს — ან ძალიან ეგემრიელება, ან ძალიან სძულს. მოჰყრავს თუ არა თვალს მიწაში — მხერა კი ოფოფს მეტად მახვილი აქვს — პინცეტოვით წვეტიანი ნიკარტით ამოადგებს ზედაპირზე ძლიერსა და კარგად შეიარაღებულ, პატარა ცხოველის მსგავს მწერს, მოამტკრებს ნიჩბისმაგვარ დაბოლოულ თათებს და დედალს და ბარტყებს გაურბენინებს, ან სულაც თვითონ გადასანლაგს. ოფოფი არც მინდორსაცავ ზოლებს ტოვებს უყურადღებოდ და როგორც შეუძლია, ალვის ხეებს ფრთიანას მატლებისაგან ათავისუფლებს.

თუმცა ოფოფი იშვიათ ფრინველებს არ განეკუთვნება, თანამომქმემშიც კი ძალზე მიუკარგება. არავის და არსად უნახავს ოფოფების გუნდი, შეიძლება იშვიათად, ზაფხულის მიწურულს ერთი მთლიანი ოჯახი — ათი ფრინველი შემოგვდეთ ერთად, ეს არის და ეს.

ოფოფი არასგზით არ გამოეპარება აღმნიანის თვალს. ჯერ ერთი, რომ ის ჭრელი და ლამაზია, ჩვენში ადრე მოფრინავს, როცა ჯერ კიდევ ცოტა ფრინველია, ხოლო როცა

მოფრინდება, ამის შესახებ აუცილებლად გავმცნობს თავის საგნაფხულო „სიმღერით“. ოფოფის გავლობა პუნების იმ ჩუმ სმებს განეკუთვნება, რომლებიც შორ მანძილზეც ისევე მფიქოდ ისმის, როგორც ახლოს. ზის ეს ლამაზი ჩიტი ბოძზე, სის კენწეროზე თუ ქვეშე და კრულ იმეორებს თავის „ოფოფს“. ოფოფის ყველაზე ლამაზი სამშენისი მისი ბოლოშავა ქოჩორია. ქოჩორი ხან დაყვლილი აქვს, თითქოს უკან გადაუვარცხნიაო, ხანაც ინდიელი მებრძოლის თავსამაულებით გასლოცი. პატარა ოფოფს ქოჩორი შავი პაპებულთან ერთად ეწოდება. ვიდრე ერთი ბუდობის ყველა ბარტყი სახლშია, მშობლებს მათი გამიყვება უფრო ეადვილებათ. მაგრამ

დედე

როგორც კი პირველი ორი ბარტყი დაფრთიანდება, ჩვეული დღის რეჟიმი ირღვევა. ამ პირველებს მშობლები ნადირობის ხერხებსაც ასწავლიან და მოსამარებლად კიდევ რამდენიმე დღეს თვითონ კვებენ. პირველ ორს მესამე ბარტყი მიჰყვება და იმასაც განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა. ბუდეში დარჩენილი კი, თუმცა ახლა თავს უფრო სალუათად გრძობენ, შიმშილის გრძნობა უორმაგდებათ. დედა და მამა უფროსებს უფრო მეტ დროს უთმობენ, კი შემოიფრთხენ, უმცროსებს დახედავენ, მუსლუხოს, ჭიაყელს ან მასრას მოუტანენ, მაგრამ

უმალვე მიფრინავენ. ბუდეში დარჩენილი ბარტყები კი მორიგი უხუფის მოლოდინში ძიძილიანებენ. ერთმანეთს კორტნიან, ქოჩორით ათრევენ, ისე, რომ ამ ფრენის დროს დის საცხოვრისთან დაჯდომის დალაშქრამდე ისმის გაღიზიანებული წივილი.

ოფოფი, რომელიც ძლიერ და ბოროტ მასრას არ ეუფება, ბელურების წინაშეც კი უმწოი და მორიდებულია. იგი ყველა მშობელ ფრთოსანს ეგუება, არავის ეჩხუბება. ოფოფი მაშინაც კი არავის ერის, როცა მშობია ან ჩხიკვი საცხოვრებლად ადრევე მტრეულ ფრთოსანს ართმევს. კიდევ კარგი რომ ამ უპრეტენზიო ფრინველის ბუდისთვის ნებისმიერი ადგილი ვარგა — იქნება ეს სამშენებლო ნარჩენების გროვა, თაყარად დადგმული შუმა, ხერული აგურის კედელი, მიწაშიყრილი მილი და ა. შ. მთავარია, კრუსი მხერხებულად იჯდეს კვერცხებზე და კვერცხები არ გორავდეს (ოფოფი 12-მდე კვერცხს დებს). ეს ლამაზი ფრინველი არც მშენებელია და არც დამატებითი კომფორტს მოითხოვს. კვერცხს დედალი ხან ძველი, მიტოვებული ღუმელის ნაცარში დებს, ხან ძველმანების გროვაში, ან სულაც მიწაზე, კოდლას ყოფილი ფულურის ფსყერზე.

მაგრამ თუ მორბილი ოფოფების დამავგრა-წყენინება ადვილია, ბუდეში დარჩენილ მათ ბარტყებს თავდაცვის ერთ-ერთი ყველაზე საიმედო იარაღი აქვთ — საოცრად მყრალი სყორე. ქრცვისთვის, ყარყუმისთვის და მსხვერპლის გემოსადმი განუჩრეველი ზღარბისთვისაც კი, ოფოფის ბუდედან წამოსული მყრალი სუნი ყველა დანარჩენ საფრთხეზე საშიშრობა. ფრინისას ასეთ „სურნელოვან“ იარაღს ვერ გამოიყენებ, ამიტომაც დაფრთიანებულ ოფოფი ამ თავისებურებას კარგავს.

ოფოფი მუსუბუდად დაფრინავს. საკვებისთვის შორს მიფრინავს. ეს სავარცხლანი ჩიტი წლიდან წლამდე ერთი და იმავე ადგილზე ბრუნდება. ბუდეს კი ყოველთვის ახლოს ექნება მაშინაც კი თუ ძველი თავისუფალია. რომ მოფრინდება, აუცილებლად „ოფოფს“ დაიძახებს, ზაფხულში მის მიწურულს კი უწუმბრად მიფრინავს.

ჩვენი ვაშლით ასე?

მწყურის შიშვა – განსაკუთრებული სიამოვნება და გულის მოგება ვისივე პატივისცემა, გულის დამშვიდება. მწყური საქმელად საუკეთესო, ნახ, სანუკვარ და გემრიელ კერძად ითვლება ქართულ სუფრას. ჩვენს წინაპრებს მწყურზე მიმართი ნადირობა საპატიოდ მიაჩნდათ. დიდი პატივისცემის ნიშნად ნანადირე მწყურს მიაერთებდნენ მოსაკითხად და ძღვანად, ვინც პატივსაცემად ან განსაკუთრებული სიყვარულის საგანად მიაჩნდათ, ვისი გულის მოგება სწავდათ. ამიტომ დარჩა ეს თქმა გულის მოგების, კეთილგანწყობის გამომსახველ თქმად. იგივე დარჩა გამწყურალი, გაბრძნებული ადამიანის დასამშვიდებელი საშუალების აღმნიშვნელად.

მწვანით, მუცელსა მგერებს მწირთა". ამრიგად, „მწვანე კიტრივით მოაქვს თავიო“, ამბობენ ისეთ ადამიანზე, რომელსაც საქმობარი არაფერი აქვს და მაინც თავს იწონებს, ტრაბახობს.

გზინი – ვარგისი, გამოსადეგი, გონიერი, მიხვედრილი. ძველად როდესაც გზების ნაკლებობა იყო და მისვლა-მოსვლა ჭირდა, გზიანი გულისმობდა ისეთ ადგილს, სადაც ტყე გაკაფული იყო, ნიადაგი გაუმშენილი იყოს და ხერგისადაც, და უსიყვართოდ შეიძლებოდა ერთი ადგილიდან მეორეზე გადასვლა. აქედან ყოველ ჭკვიანურ სიტყვას, გონივრულ თქმას, რომელიც მსმენელს ასწავლის ადვილად მოაწყოს თავისი ცხოვრება, გაჭირვებას თავი დააღწიოს, სატონად გზიანი სიტყვა ჰქვია.

ბირაო მვაზივით დათირავენ – წინათ სოფლად ქვაბები, ჩვეულებრივ, სალიქძის იყო და გაჭირვების დროს ხელის მოსანაცვლებლად ასეთ ქვაბებს უფრო ადვილად ავირავებდნენ. პატრონებს სშირად უხდებოდათ სახლიდან მათი გამოტანა და მშობლებში დაგირავება. ამიტომაც ყოველი საგანი, რომელსაც სშირად ეპოვებინებან და აქეთ-იქით ატარებენ, დასაგირავებელი ქვაბის სინონიმი გახდა.

მაჭახალა – ძველად ბრძოლაში მონაწილე თოფი. (ასეთ თოფებს ძველად ხარის სოფელ მაჭახალაში პატივად, ბაძან მომდინარეობს ეს სახელიც).

მანჭკალა – სოფელი, რომელიც ახლიან ვაზს ღიღ ქრამიტის ლურსმანს. (ძველად ლურსმანს მანჭკალი ერქვა).

სამაგნავი (სამთავრავი) – ახალთი დაგმული მავრის თაგვი დასაყრელი ფხვიერი მინა, ძვირია ან სილა.

ალაოვი – მოგონილი წყლის ან მსხვილი მავთულის რგოლი, რომელშიც თავით ან გოლოთი ჩანახოვან ტყვით მოჭრილ შიშვას და მავან ბასხვანს, რომ თიკა ბაადვილდს და თიკა ან ღიგაღს.

ვალაგანი – თუხრი (ნავის, კახური) ძულის შიშვი-კბილი ნაწილი.

ვალაგანი – გლის წითელი, თხელი აბრეშუმის თხავარი.

ღვლერჭი – ღვრევილი წელი.

ღვინჭილა – ვაზარა წიწვარა; იკეთებენ თვალი, იბაზნე ყელზე, ახსენებს კიდევან ავანა.

ღორბობო – საყვირის-გაგვარი ჩახაბარი საბარბი.

ჟანინალი – თხავრელი და კავინი სამსოვი ჩხინი.

მწვანი – მწვანე კიტრის მწვანეა. მწვანე კიტრით მოაქვს თავიო, ამბობენ ისეთ ადამიანზე, რომელსაც საქმობარი არაფერი აქვს და მაინც თავს იწონებს, ტრაბახობს.

ჩვენი ვაშლით ასე?

ღვინის ჭურჭელი

ნიუ-იორკში მომხდარი ტერორისტული აქტების უშუალო გამწვანებელი „ტერორისტი-კამიკაძეებად“ მიიხსენიეს. სადაურიის ეს სიტყვა, რომელიც ქართული გვარითი ელერს და რას ნიშნავს იგი? ვინ არიან კამიკაძეები? ბამა მარბოწონაშვილი, 14 წლის

ხაზი „ცხიზრ ჯარს“ ნიშნავს

აშშ-ს დედაქალაქში მომხდარმა ტერორისტულმა აქტებმა, მათი განხორციელების სერებებმა კვლავ აქტუალური გახადა იაპონური წარმომავლობის მცნება „კამიკაძე“, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ დაფიქსურებას მიეცა.

სიტყვა „კამიკაძე“ მსოფლიოს მრავალ ენაშია შესული, ხოლო ბოლო ხანებში მას ძალიან ხშირად სმარობენ, როცა გადმოსცემენ ცნობებს ჰლანტის ცხელი წურტილებიდან. ეს იაპონური სიტყვა XIII საუკუნეში გაჩნდა. ეს ის დროა, როდესაც მონღოლებმა ჩინეთი დაიპყრეს და ახლა იაპონიის დამორჩილებაც მოინდომეს ჩინეთის შვილიშვილმა, ჩინეთის ბოგდისანმა, რომელიც ხუბილაების მონღოლური დინასტიის წარმომადგენელი იყო, ორჯერ, 1271 და 1281 წლებში გაგზავნა იაპონიაში საზღვაო ექსპედიციები, მაგრამ ანაზღა და ამოვარდნილი ტაიფუნების შედეგად მტრის გემები ორივეჯერ დაიღუპა. იაპონელებმა მიიჩნიეს, რომ ამაში დემონების ხელი ერია და მათ ამ ტაიფუნებს „კამი კაძე“, ანუ „ღვთიური ქარი“ უწოდეს.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, 1944 წელს, როდესაც ნათელი გახდა, რომ მოკავშირეთა ფლოტი მალე უკან დაიბრუნებდა იაპონიის მიერ დაპყრობილ ფილიპინებს, ტაიფუნები კი ამ დროს დუმდნენ, იაპონელებმა გადაწყვიტეს თვითონვე, საკუთარი ძალებით მოეწყო „ღვთაებრივი ქარი“. რა დარწმუნ-

ნდა, რომ ამერიკელებს პრაქტიკულად ყველა რკოლი უპირატესობა ჰქონდათ, იაპონიის სარდლობამ დაასვენა, რომ იაპონელ ჯარისკაცებს

შეძლოთ ერთადერთი რამით ეჯობებინათ მოწინააღმდეგისთვის — საბრძოლო სულისცევით. იღვა მდგომარეობა მტრის ფსიქოლოგიურ დათრგუნვაში, დემორალიზებაში. მისი განხორციელების შედეგად მტრის ბრძოლის გავრცელების სურვილი უნდა წარმოეთოდა, რასაც საბოლოო ჯერამ იაპონელებისთვის გამარჯვება უნდა მოეცა. ასე შეიქმნა პირველი სპეციალური რაზმი, რომელსაც თავდადებული მებრძოლი, ადმირალი

ტაკიძირი ონისი ჩაუდგა სათავეში. პირველი შეტევა კამიკაძეებმა 1944 წლის 25 ოქტომბრის განახორციელეს ფილიპინების კუნძულ ლეიტეს რაიონში. მასში მონაწილეობისთვის 26 გამანადგურებელი მომხდდა. მათ ნაწილს სხვების დაფარვა ჰქონდათ დავალებული, დანარჩენებს კი თვითმკვლელობა მისიის აღსრულება ელოდა. ხუთმა გამანადგურებელმა (თითოეულ მათგანს თან 250 კილოგრამიანი ბომბი ჰქონდა) მისიის მიარღია: ამერიკული ავიამზადი „სენტლ“ ჩაიძირა.

აოერაციის წარმატებამ ფრთები შეასხა იაპონიის სარდლობას და გადაწყდა შეექმნათ კამიკაძეების ახალი რაზმები როგორც სამხედრო-საზღვაო, ასევე სამხედრო-საჰაერო ძალებში. მომდევნო თვეებში ანალოგიური მისიის შესასრულებლად 2000 თვითმფრინავი მომხდდა, მათგან 1192-მა მისია შესასრულა. აშშ-მ მხოლოდ ომის შემდეგ გამოაქვეყნა თავისი დანაჯარგები: თვითმკვლელობა ექსადრილობა 34 ამერიკული სომალდი ჩაიძირეს, კიდევ 288 კი დააზიანეს. იაპონური წყაროებით, წყნარ ოკეანეში ომის ბოლო ეტაპზე ამერიკელთა დანაკარგების 30 პროცენტი სწორედ კამიკაძეების ანგარიშზე მოდის.

კამიკაძეთა დარტყმებმა აზოვს მას შემდეგ მიაღწია, რაც 1945 წლის აპრილში კუნძულ ოცინავს ბრძოლები დაიწყო. ამჯერად, თვითმფრინავების გარდა, სხვა სამუშაოებიც გამოიყენეს, მათ შორის, ტორპედოები, რომლებსაც შიგ მსხდომი სასიყვილოდ თავგანწირული ადამიანები მართავდნენ, ასაფეთქებელი ნივთიერებებით სავსე კატრანები და მომცრო წყალქვეშა ნავები. კამიკაძეების თავგანწირვამ ომის მსვლელობა მინც ვერ შეცვალა. 1945 წლის აგვისტოში იაპონიის იმპერატორ იძულებული გახდა კაბიტულაცია გამოეცხადებინა, რამდენიმე დღეში კი ადმირალმა ტუკაძირი ონისიმ პარაკირის გამოყენებით მოკლა თავი.

იაპონელი თვითმკვლავი მებრძოლების ყოველი გამოჩენა საშიშელ პანიკას იწვევდა ამერიკულ ჯარისკაცებში, რომლებსაც პირველად ჰქონდათ საქმე ბრიოლის ასეთ მეთოდთან. ამის დასადასტურებლად მოვიყვანთ რამდენიმე ციტატას კამიკაძეების თემისადმი მიძღვნილი წიგნებიდან, და გამოკვლევებიდან, რომლებიც აშშ-ში გამოიცა

...თვითმფრინავიდან 5 თვითმკვლავობის იარაღს წარმოადგენდა. დანარჩენი ოთხი მათი ამერიკელებსგან დასაცავად ახლდა იმ ხუთს. ოპერაციას ლეიტენანტი იუკიო სეკი ხელმძღვანელობდა. 10.45-ზე პილოტებმა ამერიკული გემები შეამჩნიეს. ეს იყო ლეიტენანტის სანახაირი პლაცდარმის დასაცავად გამოყოფილი შუანავითი.

იაპონურმა თვითმფრინავებმა დაშვება იწყეს. 10.50-ზე ამერიკულმა გემებმა მიიღეს აფეთქებულა. „მტრის თვითმფრინავი სწრაფად ახლოვდება“...

10.53-ზე თვითმფრინვმა დრიულით გადააფრინა ავიამზღ და „სენტ-ლოს“ და შუა ხაზის მსლობელ საფარეო გემბანზე აფეთქდა. 10.56-ზე ცეცხლი გაუჩნდა გემბანების ქვეშ ცენტრალურ სათოპის რეზერვუარებს. ორი წუთის შემდეგ გაიშა მძლავრი აფეთქება და გემს საფარეო გემბანის უზარმაზარი ნაწილი ჩამოსცილდა. ცეცხლის ალი 30 მტრის სიმაღლეზე აკარდა და 11.04-ზე „სენტ-ლო“ გვიგანტურ ჩირაღდანდ იქცა. 21 წუთის შემდეგ გემი ჩაიძირა.

სანამ „სენტ-ლო“ იწვოდა, დანარჩენმა კამიკაძე-თვითმფრინავებმა უსუსტად მიაღწიეს თავთი იანთ მი-

ზნებამდე. სუთმა თვითმფრინავმა ოთხ სომადლს მიაყვანა დარტყმა. ერთი ავიამზიდი ჩაიძირა, დანარჩენებს კი მნიშვნელოვანი ზიანი მიადგა. კამიკაძეთა ეს გაფრენა წარმატებულად გამოდგა, ისევე, როგორც იმავე დღეს მინდა-ნაის ვაზინან აფრენილი კიდევ ერთი კამიკაძის ცდა. ადმირალი ონისი დაუყოვნებლივ შეუდგა ახალი ჯგუფების ჩამოყალიბებას...

...1945 წლის იანვარში, რომელსაც ამერიკელთა გემებმა ლუსონის კუნძულზე გადასწვდნობად ლინგაივის ყურისყენ აიღეს გემი, კამიკაძე-თვითმფრინავებმა მოწინააღმდეგის ფლოტის 40 საშუალო გემი გამოიყვანეს მწყობრიდან.

...1945 წლის მარტში იაპონიის დაწვევამ დაადგინა, რომ მტრის სპეცსამსახურები განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდნენ უმძულ ოცინავას. იაპონელთა დიდ ენთუზიასთან სწამდა, რომ კამიკაძეები შეეძლოთ გარდატეხა შეეტანათ ომის არასასიყვით მსვლელობაში.

6 აპრილს კამიკაძეები ბრძოლაში ჩაერთვნენ. მტრისთვის საბოლოო დარტყმის მისაყვებლად კუნძულ კიუსიუზე მიმოფენილი თვითმფრინავი აიჭრა. კამიკაძეთა ოჯახებში მათი უკანასკნელი წერილები გაიგზავნა.

კამიკაძეები თითო-თითოდ, წვილ-წყვილად ან ჯგუფ-ჯგუფად ჩნდებოდნენ. ისინი ძირითადად სასიყვარო ნაღმოსნებზე ახდენდნენ პიკირებას... ისეთი შერჩენა იყო, რომ გემებს ქარიშხალმა გადაურა... თუმცა იაპონელთა დანაჟარე მძიმე იყო, აფეთქებული ნაღმოსნები საბრძოლო სანახაი იყო, თხოთმეტი გემი მინც მნიშვნელოვნად იყო დაზიანებული...

11.15-ზე ერთ-ერთი კამიკაძე-თვითმფრინავი ნაღმოსან „ბუში“, გემბანს შესაყდა, მოსპო კამბოჯის, სამრეცხაო, ლაზარეთი, სარემონტო სახელოსნო, მწყობრიდან გამოიყვანა ცეცხლმარეი სისტემა... ეკიპაჟი თავდაუზოგავად იბრძოდა გემის გადასარჩენად. დაჭრილებს სახედიციონ დახმარება აღმოუჩინეს. „ბუში“ ჯერ კიდევ შეეძლო ცურვა, 16.35-ზე შემოფეთებულმა ეკიპაჟმა შეამჩნია, რომ ამერიკულ

ლმა სამხედრო-საჰაერო ძალებმა, რომლებიც ფლოტს იცავდნენ, სასრეთისყენ აიღეს გემი და დამაინებულ გემები კამიკაძეებს შეუტყვეს. ჩრდილოეთიდან 15-მდე თვითმკვლავი თვითმფრინავი ახლოვდებოდა. მათ ალყა შემოარტყეს სასიყვარო ნაღმოსნებს. ერთ-ერთმა მათგანმა „ბუშისყენ“ აიღო გემი, ამასთან იგი განუწყვეტლივ ესროდა გემს. კამიკაძე გემის ბორტს შესაყდა და ორად გააბო იგი...

მზის ჩასვლის წინ კიდევ ერთი თვითმფრინავი გამოიჭრა, იგი ანძების სიმაღლეზე დაეშვა, მარცხენა ბორტის მხრიდან შემოფრინა გემს და თავისი ბოლო გაფრენა განასხორციელა. ამ სანახაობის შემსწრეები დაიზაფრნენ. „ბუში“ განწირული იყო.

შეჯახების შემდეგ გემის კიორ და წინა ნაწილები ცას უყურებდა. მსვლავრები წყალში სტუმბოდნენ. წყალი გემის ნაკვეთურებში შევარდა და სასიყვარო ნაღმოსანმა ჩაძირავ იწყო. იაპონელ ფანატეკუსებთან ერთსათიანმა გაფორებულმა ბრძოლამ მძიმე დღი დასავა ეკიპაჟის ფსიქოლოგიურ განწყობის ისტერეკიუსი ჩაგარდნილი ოფიცრები და მატროსები იხსნიდნენ სამაშველო ყილტებს და რაღაც გაშვებულნი ძალით შეპყრობილები მიკვლავდნენ წარმოსახვითი თავშესაფრისკენ. ზეციყენ, შორს კამიკაძეების წარმოუდგენელი თავგანწირვით მოგვრილი შიშისა და გაოფნებისგან. ოცდაცამეტივე მათგანი დაიხრჩო...

როგორც ხედავთ, იაპონელი პილოტები ტერორისტები კი არ იყვნენ, არამედ ჯარისკაცები, რომლებიც შეგნებულად სწრაფდნენ თავს სასიყვილოდ, რათა შვიიდობიანი დამანანისთვის კი არ მოეპოთ სიცოცხლე, არამედ მტრის ჯარისკაცებისთვის, მაქსიმალური ზიანი მიეყენებინათ მოწინააღმდეგის გემებისთვის, რომლებიც ასევე სიყვილით თვისველ იარაღს წარმოადგენდნენ. ისე, რომ დღეს ისლამისტი ტერორისტების მიერ ატაცებულა და შუასაუკუნეების წიაღში დაბადებულ იაპონურ კამიკაძის მცნებებს შორის დიდი განსხვავებაა.

— ბატონო მასწავლებლო, არა მგონია, რომ ერთიანი დამემსახურებინოს.

— მეც ასე ვფიქრობ, ჩემო კარგო, მაგრამ, სამწუხაროდ, უფრო დაბალი ნიშანი არ იწერება.

დედამ პატარა სიბილა სტუმრად წაიყვანა, ეზოში რომ შევიდნენ, წინ ძალი შემოეგებათ.

— ნუ გეშინია, შეილო, არაფერს გავნებს, ხომ ხედავ, კუდს გიქნევს, — დაამშვიდა დედამ გოგონა.

— მე კუდიდან კი არა, მეორე ბოლოდან მეშინია, დედიკო, — უთხრა სიბილამ.

— რატომ ავკუნებს კოდალა ხეზე? — ჰკითხა პეტერმა უფროს მეგობარს.

— ჭიებს ეძებს.

— მერე ჭიები კარს უღებენ?

ჰანსს უნდოდა კარლისათვის აეხსნა რა არის ქურდი, და უთხრა:

— მე რომ ჯიბიდან ფული ამოგაცალო, ვინ ვიქნები?

— ჯადოქარი, — მიუგო კარლმა.

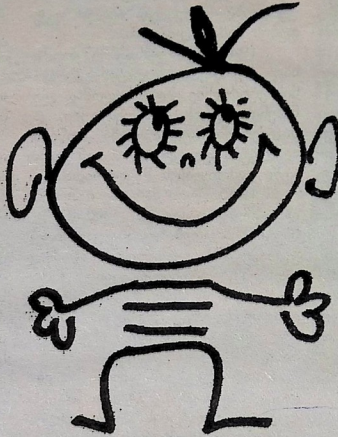
მასწავლებელი: რით იკვებებიან ზღარბები?

მოსწავლე: ძირითადად კაქტუსებით.

ის იყო ნადირობიდან დაბრუნებული ჯონი კარავს მიუახლოვდა, რომ ოცდაათი-

სიცილის ბაკვეთილი

ოდე ნაბიჯის დაშორებით შენიშნა ლომი, რომელიც ნახტომისათვის ემზადებოდა. მონადირემ მაშინვე ესროლა თოფი, მაგრამ ააცდინა. მას თავი უკვე განწირულად მიაჩნდა, მაგრამ მოხდა საოცრება, ლომმა ნახტომი ვერ მოზომა და მსხვერპლს თავს ზემოთ კარგა მაღლა გადაევლო. მონადირემ შემთხვევით ისარგებლა და თავს უშველა.

მეორე დღეს ჯონი ეზოში ზუსტად სროლაში ვარჯიშობდა. უცებ ბრდღვინვა შემოესმა. გადაიხედა ლობის იქით და დაინახა ლომი, რომელიც ზუსტად ხტომაში ვარჯიშობდა.

კლასის დამრიგებელი: ფრიც, შენ ყოველთვის კა-

რგი იდეები მოგდის ხოლმე თავში. მოიფიქრე რამე საინტერესო ჩვენი მორიგი ლონისძიებისთვის.

ფრიცი: არ შემიძლია, გუშინ მამაჩემი ბურლინში გავემგზავრა.

— პარაშუტს ვყიდულობ, — უთხრა მყიდველმა გამყიდველს.

— მშვენიერი პარაშუტია, ბატონო, ოღონდ გადმოხტომისას შეიძლება არ გაიხსნას, მაშინ მომიტანეთ და გამოგიცვლით.

სახლის პატრონმა ქვემო სართულის მდგმურს კარზე მიუკაკუნა და შემფოთებით ჰკითხა:

— რას შვრებით, ბატონო ლემან?

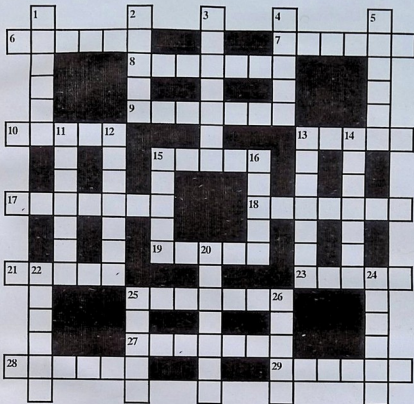
— არაფერს, ქალბატონო, ვიოლინოზე ვუკრავ.

— მაღლი ლემრის, — თქვა დამშვიდებით ქალმა, — თორემ ვიფიქრე, საწოლს ფეხებს ახერხავს-მეთქი.

იწილად-მიწილად

ჯანსაღი

იანსაღად: 6. საყვავილე კვირტი; 7. საათის მექანიზმის ნაწილი; 8. უნერგო ფულის ერთეული; 9. შინაგანი მისწრაფება; 10. საქონელზე დაწესებული ფასი; 13. მოკლენიანად სპორტული ნაეი; 15. კარგი ცხენი; 17. სწრაფი მოტორიანი ნაეი; 18. პუშკინის პოემის პერსონაჟი; 19. ხერხი, საშუალება; 21. ადოსაეული დასარტყამი საკრავი; 23. ვანცხადება სპექტაკლის, ლექციის ჩატარების შესახებ; 25. ვანის ვეზი; 27. მონოლოგი ფულის ერთეული; 28. გაუმღელი ყლორტი; 29. ტბა ამიერკავკასიაში;

მიწილად: 1. დასახლებული პუნქტი; 2. შეუღლად მორბევი კანბა მრავალსართულიან შენობაში; 3. მკერფი წყალშეუვალი მინერალური მასა, რომ-

ელსაც იყენებენ კერამიკული ნაკეთობებისათვის; 4. თექვსმეტმარცვლიანი ობსტაქიანი ლექსი; 5. კვლის მაღალი საჩუქი; 11. ნაგებობის საკრანბო, ნიადაგში ჩასმული ძელი; 12. მონარქიული სახელმწიფო, რომელსაც სათავეში იმპერატორი უდგას; 13. ბუდე, რომელშიც ათავსებენ ერთ ჯერობაზე მთავებ წამალს; 14. სიგრძივი ღარი ფიცარზე ან ტელზე, რომელშიც ადგება მუხობული ფიცრის ან მელის გასწერივი შეერილი; 15. სპორტული თამაშის დროის მოწყვეტი; 16. ინგლისური სიგრძის სახში ერთეული; 20. თანხლები სამხედრო დაცვა; 22. საქართველოს მდინარე; 24. ბამბის ან არბუმუმის თხელი და მკერივი ქსოვილი; 25. ფრანგი საესტრადო მომღერალი ქალი; 26. ერთგვარი კანფეტი.

ჯიტი ჯამოცანის ისტორია

1802 წელს პარიზელმა გამოცემელმა ჟორჟ ლიუზემ თავის ჟურნალში დაბეჭდა გამოცანა, რომელსაც ასეთი ვანებულება უწოდებდნენ:

ერთმა მდიდარმა კაცმა ამ გამოცანაზე სამ თვეს ამოღებდა იმტვრია თავი. იგი ათი ათას ლივრს ჰპირდებოდა პირველ ამომხსნელს, ხოლო შემდეგი ათი გამოცენობი მიიღებდა ვოლტერის, რუსისა და სხვა სახელგანთქმული მწერლების ნაწარმოებთა მდიდრულ გამოცემებს. აი ეს გამოცანა:

მთლად ჭაბუკი ვარ და მთლად მოხუცი, ყინულბერი ცივი, ცეცხლივით ცხელი, თმისავით წერილი, კასრივით სქელი, სათონი და თავზე ხელაღებული, კუმპრივით შავი, თოვლივით თიერი, კუსავით ნელი, არჩვივით მკვირცხლი, ისეთი სუსტი, როგორც ლენწამი, და ისე მძლავრი, ვითარცა მუხა, ისე ღარიბი, როგორც იობი, ისე მდიდარი, ვით მეფე კრემი;

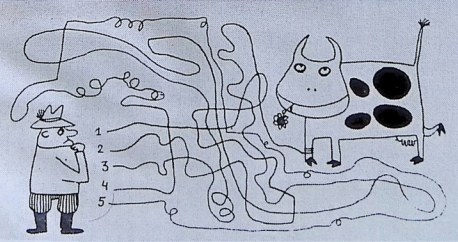

მე წრიული ვარ და კვადრატული, შმაგი გრიგალი, წნარი ნიავი, მე ვარ დემონი და ანგელოზი, ვარ მოკვდავი და მარადიული, მუდამ სწული, მარად ჯანმრთელი, მე ვარ ბუმბულზე უფრო მსუბუქი და ათი ათას ტონაზე მძიმე, ვარ ყველგან მყოფი და მივაჭყული, ვარ ცლონი და მარტოვალა... გამოიცანს აბა ვინა ვარ?

ამ გამოცანის ამხსნაში მთელი საფრანგეთი ჩაება - მეცნიერები, იურისტები, ექიმები, სამღვდლოება, ჩინოვნიკები, ხელოვნება... ყოველი მხრიდან ლექსად თუ პროზად ათასობით წერილი იუნაქებდა რუდაქციაში. ამ წერილების გადასარჩევად ლიუზემ იძულებული გახდა გაეზარდა კანტორის მომსახურეთა მტკბა. ქუჩებში გაისმოდა საღალბო სიძღვრები ამ გამოცანის შესახებ. ხოლო ერთმა თეატრმა უოდევილიც კი დადგა სათაურიით „ატონ ლიუზეს გამოცანა“.

დანიშნულ დღეს ლიუზემ ამ გამოცანასა და მის ამხსნაზე ორმოცდაათასწირიუანი წიხე გამოჰუა. მასში გადმოცემული იყო ჯერ კიდევ ძველ ბერძნებსა და რომაელებში ცნობილი, ვეულზე შეული გამოცანის ისტორია. ბოლოს გამოცემილი იყო გამოცანის სწორი პასუხი „კონტრასტი“.

გამოცანის პირველი გამოცენობი გახლდათ ღარბი უნტორი-ფიცერი, რომელიც სხარულისაგან კინაღამ ჭკულიან შეიძალა.

თუ ლომიპურად აზროვნებთ, მიხვდებით, როგორი სახე აქლია მისაბე რიგში

საკიპ

მაშინ სარიკ კარიჭაშვილი 11 წლის იყო და თავისი პირველი ცეკვა ფაქისა და ნაზ სიყვარული მიუძღვნა. მას შემდეგ წარმატებას ზურგი არასოდეს შეუქცევია მისთვის. თანამედროვე ცეკვების სატელევიზიო ფესტივალზე სარიკი I ხარისხის დიპლომითა და მედლით დაჯილდოვდა. რესპუბლიკურ ფესტივალზე „ჩემი ლამაზი ქვეყანა“ ილიკო სუსიშვილის და ნინო რამიშვილის პრიზი დიდიხაზურა, რესპუბლიკურ ფესტივალზე „ოქროს მართე“ ოქროს მედალი და დიპლომი მიიღო... ამას მოჰყვა წარმატება ღონისძიებაში „ყველა საქართველოსთვის, საქართველო ყველასათვის“ და აქ მი-

ქაჩიჭაშვილი

ღებული დიპლომი... დღეს კი სიგელებს, დიპლომებს, მედლებს და

ოგრაფიულ სასწავლებელს მიაკი-თხა. უგამოცდოდ მიიღეს და შესანიშნავი უედაგოგის ლეგენ-ნი-თახიანის ხელში აღმოჩნდა. კლასიკური ბალეტი ხელოვნების რთული დარგია. მაგრამ არც თვითონ უყვარს, როცა იოლად აღწევს რამეს და ამიტომაც შრომობს ამდენს, სწავლობს, ეძებს. დღეს 15 წლის სარიკ კარიჭაშვილი ვახტანგ ჭაბუკიანის სახელობის ქორეოგრაფიული სასწავლებლის (დირექტორი თამაზ ვაშაკიძე) მოსწავლე და თანამედროვე ცეკვების სტუდია „ფრისტილის“ წამყვანი სოლისტია. გარდა ამისა, იგი თვითონაც დგამს ცეკვებს, ძირითადად კლასიკაზე დაფუძნებულს, მოდერნბალეტის სტილში. შარშან, გაზაფხულზე სასტუმრო „მეტეხი-პალასში“

პრიზებს უკვე თვლა აღარა აქვს. სარიკს ცნობილი დინამიკური აბრამ ბაზელი აცემეს. ამიტომაც გამოირჩევა ყველა მისი კონსტრუქციული უზადო გემოვნებით და დახვეწილობით

სარიკ კარიჭაშვილის პირველი სოლო კონცერტი შედგა, ამის შემდეგ კი მან მონაწილეობა მიიღო აბრამ ბაზელის გრანდიოზულ შოუ-კონცერტში, რომლის დროსაც მყურებლის თვალწინ ხატოვან კონსტიტუტში გაცოცხლდა საქართველოს მრავალსაუკუნოვანი ისტორია.

თავიდან იყო სტუდია „რეტრო“, პირველი ნაბიჯები ქორეოგრაფიაში, გულისხმიერი, საკუთარი საქმის შესანიშნავი მცოდნე უედაგოგები მანა ტატეშვილი, გოგა ოსუფაშვილი, ქეთი ჯავახიძე, ნინო ფრიდონაშვილი, თემურ მეტრეველი. მერე, როცა მიხვდა, რომ მხოლოდ კლასიკას შეუძლია ცეკვის სრულყოფილების, განუმეორებელი მშვენიერების გადმოცემა, ქორე-

სარიკს რამდენიმე ძალზე საინტერესო კლიპიც აქვს გაკეთებული, მალე დასრულდება მუშაობა მის მიერ დადგმულ და შესრულბულ ცეკვებზე აგებული კიდევ რამდენიმე კლიპზე.

სარიკი მთელ სულსა და გულს აქსოვს ყოველ ცეკვაში; თითოეული მისი მოძრაობა დახვეწილი და მეტყველია, მის მიერ დადგმული თუ შესრულებული ცეკვები ქორეოგრაფიის ენაზე მოთხრობილი მშვენიერი ნოველებია, რომლებშიც ნათლად მოჩანს ნიჭიერი, მაძიებელი, შრომისმოყვარე ხელოვანი, რომელიც მომავალში საკუთარი სტილისა და სახის საინტერესო შემოქმედად უნდა ჩამოყალიბდეს.